

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KULTUR OG FOLKEMINDER

II

UDGIVET AF
NORDSJÆLLANDSK MUSEUMSFORENING

REDIGERET AF
ANDERS UHRSKOV

HILLERØD 1950

KULTUR OG FOLKEMINDER II

UDGIVET AF
NORDSJÆLLANDSK MUSEUMSFORENING

REDIGERET AF
ANDERS UHRSKOV

1950

HILLERØD 1950

Udgivet med Understøttelse af Frederiksborg Amts Spare-
og Laanekasse

ERINDRINGER OG MINDER

Af Christine Larsens Optegnelser.

I Anledning af Nordsjællandsk Museumsforenings 25 Aarsdag den 23. Oktober 1947 udsendte Museumsforeningen et Skrift „Christine Larsen-Samlingen paa Nordsjællandsk Folkemuseum“, hvor der er fortalt om de store Gaver, Christine Larsen havde skænket Museet.

Efter at disse Ting 1931 var begyndt at strømme ind, og jeg havde lært Giveren at kende som et begavet og meget levende Menneske, opfordrede jeg hende til at nedskrive, hvad hun kunde huske om Livet i hendes Barndom. Resultatet blev, at hun 1933 sendte mig et Manuskript paa 70 tætte Kvartsider, der suppleredes af flere Breve. Christine Larsen var fuldt ud klar over, at ikke alt havde Interesse for en større Læsekrede, men hun overlod til mig ved given Lejlighed at medtage, hvad jeg fandt brugeligt.

Da det nu er lykkedes Museumsforeningen at faa *Kultur og Folkeminder* i Gang, er det naturligt, at man her bringer et Uddrag af disse Erindringer, der baade indeholder meget alment Stof og adskilligt til Belysning af Nedskriverens følsomme Sjæleliv i den tidlige Alder.

Stoffet har naturligt samlet sig i tre Afsnit. En interessant Række gamle Husraad er der ikke blevet Plads til denne Gang. Af Christine Larsens Fortællinger om det daglige Liv, Høj-tider, Fester m. m. maatte nødvendigvis udelades, hvad der maatte anses for velkendt fra tidligere Skildringer her fra Nordsjælland, mens Træk af særlig Interesse maatte medtages. Af de personlige Oplevelser har jeg af Pladshensyn maattet

nøjes med at medtage det væsentlige. En smuk Skildring af Vandringer i Marken sammen med Faderen kan her kun antydes.

Altsaa — Christine Larsen fortæller.

I

Bøstrup.

Tæt ved Vejen, som fører fra Gilleleje til Strandebønderup, ligger den gamle Slægtsgaard Bøstrup, senere kaldet Gilbjerggaard efter det højeste Parti af Jorden — Gilbjerg — Gilbjerg-hoved.

Omkring Begyndelsen af forrige Aarhundrede ejedes Gaarden af Bonden *Hans Larsen*, en myndig Mand, som var Herre i sit Hus. Han var tre Gange gift, hans første Hustru var en Gaardmandsdatter fra Maarum, hans anden Hustru var fra Vokstrup-egnen ved Saltrup, sit tredje Ægteskab indgik han som ældre Mand med en ung attenaarig Slægtning *Ane Rasmussen*. I disse Ægteskaber var flere Børn. Den ældste Søn af sidste Ægteskab, *Peder Hansen*, født d. 6. Marts 1821, overtog senere Gaarden.

Til Bøstrup hørte et Areal paa 110—114 Tdr. Land foruden et Jordstykke, som gav Anledning til en bitter Familiestrid, der var medvirkende Aarsag til, at Gaarden senere blev solgt.

Trods det store Areal havde Gaarden ondt ved at ernære en Familie. Den meste Jord var Strandbakker eller daarlig Jord, og den Tids Landbrug gav ikke store Indtægter. Hans Larsen slog sig derfor paa Kreaturhandel. At det ikke bragte ham Tab, tyder hans Tilnavn paa, man kaldte ham nemlig den rige Hans Larsen. Gaardens Drift overlod han til Hustruen og Tyendet og rejste selv rundt og købte Kvæg op. Naar en Drift var samlet, drog han ned i det tyske og solgte den der, undertiden ogsaa over Hammermølle. Til at købe en Drift Kvæg skulde der en betydelig Kapital, og da Pengene var af Metal og fyldte bravt, opbevarede de paa Rejsen i et lille Træanker.

Det fortælles, at Præsten i Søborg bestandig var i Bekneb for Penge. Han tyede da gerne til Bøstrup, hvor han da ogsaa altid blev hjulpet ud af Forlegenheden. Betale Laanet tilbage i klingende Mønt kunde Præsten ikke, men det brød Bøstrups Ejer sig heller ikke om. Præsten havde noget, som Bøstrup

manglede i en sørgelig Grad, nemlig fede Græsgange. Præsten havde saa et eller flere Kreaturer paa Græs, alt efter Gældens Størrelse, og Fortællingen gaar ud paa, at Præsten altid havde Kreaturer paa Græs fra Bøstrup. —

Med Alderen tog Synet af, og Hans Larsen tog derfor sin ældste Søn, der som Gammelmandssøn var fritaget for Militær-tjeneste, med paa sine Rejser og opdrog ham til sin Medhjælper og Arvtager. Efter Faderens Død overtog *Peder Hansen*, min

Bøstrup.

Bedstefader, Gaarden og Kvæghandelen, men blev ked af det omflakkende Liv, hvorfor han hørte op dermed og kastede sig med den største Iver over Gaardens Drift, som naturligvis var blevet stærkt forsømt under Faderens bestandige Fraværelse.

Jeg vil her indskyde en Beretning om den Tids Lønforhold. Hans Larsen, altsaa min Oldefader, havde en Karl, som fik 13 Rigsdaler i Løn om Aaret. En Dag kom Karlen glædestraalende og fortalte sine Medtjenere: „Nu har Husbond lagt paa Lønnen, jeg skal have 13 Rigsdaler og en Hvidtrøje!“ Sidstnævnte var altsaa Tillægget.

Angaaende Bedstefaders — Peder Hansens — Giftermaal er der følgende at fortælle: Peder Hansen var som ung glad og livslysten. Nordsjællandsk Folkemuseum opbevarer to Veste, der har tilhørt ham. Den ene, der er af Changeant med brunt

Mønster, havde han paa, naar han red Sommer i By og dansede for ved Gilderne. Den anden var en sort Silkevest, som han fik til sit Bryllup, og som senere benyttedes ved Bryllupper og Begravelser.

Peder Hansen var i sine unge Dage en Beundrer af det smukke Køn, og efter adskillige muntre Æventyr blev han en Dag alvorlig forelsket, men hverken hun eller andre af de unge Piger, han havde været optaget af, fandt dog Naade for Forældrenes kritiske Øjne. Da erklærede Bedstefader, at nu kom der en Kone paa Gaarden, som hverken han eller de kendte. Fra en Bekendt vidste han, at der i Thorup fandtes en Pige, der var flittig og stræbsom og i alle Maader respektabel. Hun fik i Medgift saa og saa meget Uldent, saa og saa meget Linned og saa og saa mange Rigsdaler — sidstnævnte eftergav Bedstemoder sin Broder.

Da Bedstefader overtog Bøstrup, førte han en Hustru derind, som han saa første Gang den Dag, han friede, anden Gang den Dag, han førte hende til Brudeskamlen. Det var *Maren Larsdatter*, født i Thorup 1817. Trofast stod de ved hinandens Side et langt Liv igennem og delte Ondt og Godt sammen, indtil Døden en stille Foraarsnat skilte dem ad. —

Til Belysning af den Tids Tænkemaade vil jeg anføre en Udtalelse, jeg som Barn gentagne Gange har hørt Piger fremkomme med: „Jeg kunde gifte mig med hvilken som helst Mand, naar han var hæderlig og retskaffen og havde en god Gaard.“ —

Den nuværende Gaard blev omkring Midten af forrige Aarhundrede bygget af min Bedstefader, den gamle Gaard laa paa den modsatte Side af Vejen nærmere mod Gilleleje. Gaarden er udelukkende opført af Kampesten, som er brækket op af Markerne. Jeg har ofte hørt omtale det uhyre Slid, det kostede de Mænd, der brød de store Sten ud af Jordens Skød, hvor de havde hvilet i Aarhundreder. Det gik som i Fortællingen. Kort efter at Gaarden var bygget, døde Bygmesteren af Blodstyrning. Han havde slidt sig til Døde paa de store Kampesten.

Gaardens Brønd blev gravet samtidig af en Mand, som aldrig før havde gravet en Brønd. Den er, hvis jeg husker rigtigt, 40 Alen dyb. Den blev gravet, uden at en Sten blev muret eller en

Stiver sat, før Vandet var naaet. Den skal have været saa lige som et Lys.

De sidste Dage, da Brøndgraveren gik ned, talte han ikke et Ord, spiste knap nok og stillede den Betingelse, at ingen maatte hejse Jord op uden Bedstefader.

Gaardens Indtægter bestod hovedsagelig i Kartoffelavl og Fedning af Stude. Kartoffelhøsten var som Regel god, og saa havde man en Mængde Gæs, det var ogsaa en vigtig Indtægtskilde. Røget Gaasebryst hørte med til Paalægget.

Den meste Jord var som omtalt af ringe Beskaffenhed. Kreaturholdet, som kun var lille, kunde ikke frembringe tilstrækkelig Gødning til den magre Jord. Man maatte derfor tage sin Tilflugt til Tang, som Havet leverede ganske gratis, men som det til Gengæld kostede store Anstrengelser at bjerge i Land. Undertiden lød Raabet: „Nu er der Tang!“ Saa var det om at være hurtig i Vendingen, før Vinden slog om og førte det til Havs igen. Tidt stod Mændene i Vand til Bæltstedet og læsede Tang, som saa blev kørt op paa Strandbredden, hvor den laa i store Bunker og raadnede sammen, før den var tjenlig til Brug.

Undertiden tog Havet ubarmhjertigt tilbage, hvad man med saa stor Møje havde fravristet det, saa var der en Skuffelse og Sorg. Det var haarde Vilkaar for Mennesker og Dyr. Undertiden opstod der mellem Naboerne en bitter Strid om den eftertragtede Tang.

Paa Gaardens Jord fandtes der flere *Høve*, Høje. 2—3 af disse blev af Hensyn til Driften sløjfet. En anvendtes som Kartoffelkælder. Disse Steder holdt man sig helst fra ved Nattetid, thi der drev Fantomerne deres sære Spil. Kun hvis man var et Søndagsbarn, kunde man roligt nærme sig, men ak! hvor mange var vel det!

Desuden fandtes en Kilde, som kaldtes *Krogs Kilde*. Her fandt man undertiden mærkelige Ting.

Tyendet blev fæstet for et Aar ad Gangen. En Karl fik 20 Rigsdaler om Vinteren og 25 om Sommeren, desuden et Sæt Tøj, 1—2 Pund Uld og et Par Træsko. Besøgte han Forældrene, fik han ofte et eller andet med hjem, saasom et Brød, lidt Kartoffler, en Spand Mælk eller lidt Flæsk.

En fast Husmand fik om Vinteren en Rigsort (50 Øre) om Dagen og om Sommeren 2 Mark (66 Øre), en Spand sød Mælk Lørdag Aften, et Brød, naar der var Bagning — et hjemmebagt Brød vejede 14 Pund —, Kartofler, hvad han brugte, og et godt Stykke Flæsk, naar der blev slagtet.

En Husmand, som bar Græs op fra Søborg Sø, fik 3 Mark paa egen Kost. Græsset blev fisket op af Vandet og lagt til Tørring.

Efter at Bedstefader havde købt Skovgaard, havde han en Husmand, som var bosat i Søborg, og som gik hjem hver Aften. Han fik Tilbud om at overnatte paa Gaarden, „men han vilde nu heller gaa hjem“, og dengang var man i hvert Fald oppe med Solen og holdt ud, saa længe man kunde se.

En Karl og en Pige, som paa den Tid giftede sig, havde et ret sparsomt Møbement. Bordet bestod af en Tønde, hvorpaa der var lagt en Halvdør. Sengeklæderne til Brudesengen blev laant, og hele Lønningen gik med til Bryllupsfestlighederne. Deres Livsaften tilbragte de dog paa en Ejendom paa 3 Tdr. Land.

Ovenstaaende Ægtemand kunde til Tider være lidt „fugtig“. Desuden satte han Pris paa et Spil Kort. En Gang skulde han ud i, hvad vi vil kalde Herreselskab. Penge fandtes ikke i Huset, men en god Gris var nylig slagtet og hang til Røg i Skorstenen. Ubemærket af Konen listede den træske Ægtemand et Stykke Flæsk til sig og gik til Gilde. Uheldigvis vilde Konen i hans Fraværelse se efter, hvorledes det stod til med Røgningen. Hun savnede øjeblikkelig Flæsken, og en ond Anelse sagde hende, hvor det var at finde. I en Fart kom hun i Klæderne og indfandt sig i Gildeshuset, hvor hun fandt Manden bænket i et festligt Lag, men hun fandt tillige sit Flæsk, som den slukørede Ægtemand maatte udlevere. Berøvet sine Spillepenge havde han kun den Udvej at liste af med Konen til den hjemlige Arne.

Omkring samme Tidspunkt var det almindelig bekendt, at en kendt og agtet Landmandskone i Søborg Sogn stod Brud i en Skættefaldssærk.

Af Gilder afholdtes det største den 6. Marts, Bedstefaders Fødselsdag, Høstgildet, Mikkelsgildet, var ogsaa stort, og om Julen samledes ligeledes Slægt og gode Venner og lod sig Ma-

den smage. Jeg har hørt Mjød omtale i Forbindelse med disse Gilder.

Bedstefader var nu blevet en ældre Mand, og Helbredet var mindre godt. Træt af den evige Kamp med de gølge Sandbakker og plaget af en Familiestrid om det førnævnte Jordstykke solgte han omsider sin Fødegaard og købte 1874 af Dødsboet efter Prokurator Lund Gaarden Skovgaard ved Es-

Den sidste Kulsviers Hytte
her i Egnen.
(Penne-tegning af Martin Olsen).

bønderup. Jorden var bedre, og her mente han ogsaa, at Tilværelsen vilde forme sig lettere. Det blev dog ganske anderledes. Dette Køb fortrød han saa tidt, som han havde Hovedhaar, og han havde et tæt og fyldigt Haar. Dertil kom, at han følte sig stærkt knyttet til Befolkningen, hvor han før havde boet. Der var jo ogsaa al Familien samlet. Mine Forældre led heller ikke Gaarden. Den eneste, der elskede Skovgaard, var mig, men det var jo ogsaa mit Barndomshjem. Under de beskyttende Kroner voksede jeg op og lærte først senere Livets Alvor at kende. —

(Peder Hansen og Maren havde kun eet Barn, Datteren *Hanne Laura Ane Dorthea Hansen*, der var født paa Bøstrup den 31. Maj 1860. Hun blev 1880 gift med *Carl Larsen*, født i Annisse den 1. November 1859 som Søn af Gaardejer *Lars Pedersen* og

Hustru *Kirsten Nielsen*. Dette Parti var langtfra efter Peder Hansens og Marens Ønske).

Herom fortæller Christine Larsen: Min Faders Slægt har vist ikke svedet Kul i flere Generationer, men ernæret sig af Agerdyrkning. Naar mine Bedsteforældre var saa meget imod Moders Valg af Ægtefælle, var Aarsagen ikke, at Fader ikke var hende jævnbyrdig. Tværtimod. Hans Fader — Forældrene døde meget tidligt — ejede en god Gaard i Annisse paa 60—70 Tdr. Land og var en velhavende Mand, saaledes at hver af de 7 Børn fik en pæn Arv. Nej, Aarsagen var — foruden den, at de havde fundet et særdeles godt Parti for Datteren — at han var Kulsvier.

Annisserne og Alsønderupperne var kendt for deres hede Blod, særlig de sidste. Jeg husker endnu som ung Pige fra Amtsavisens Spalter, hvorledes der stod Gny af deres Baller. Slagsmaal hørte med. Men det var jo ogsaa der, de første Kulsviere bosatte sig. „Alle Synderes Torp“.

En Kulsvier har fortalt, at hans Fader om Sommeren altid stod paa en uvenskabelig Fod med Vorherre. Naar Regnen dryssede ned over den tørre Sæd, som stod parat til at køres ind, blev han ude af sig selv af Raseri — ikke Vrede — han kastede sig paa Knæ, strakte de knyttede Hænder op mod Himlen og overøste den kære Gud med Sprogets aller uhyrligste Skældsord. Saadan er Kulsvierne — de indvandrede — ikke de fredsommelige danske Mænd, som i deres Ansigts Sved brændte Kul.

Det er ogsaa kendt, at disse urolige Djævlé af et godt Hjerte kløede løs paa Tyskerne. Deres Gaapaamod fra de sidste Krige er berømt.

For Moder var der altsaa bestemt en Mand. Han var Encbarn som hun selv, Arving til en Gaard og en stor Formue. Hun satte sig med Hænder og Fødder derimod og sejrede.

Engang da Bedstemoder i min Nærværelse bebrejdede sin Datter denne Ulydighed, svarede Moder med en lille forlegen Latter: „Ja, men han gik med ringlet Ærmetrøje og danske Træsko med blanke Kramper — tror du, jeg vil have ham?“.

Aabenbart kan den uheldige Frier takke disse to Beklædningsgenstande for den Kurv, han fik. Bedstefader gik ogsaa

med ringlet Ærmetrøje og havde til Udebrug danske Træsko, men der er i en ung Piges Øjne naturligvis stor Forskel paa de Klæder, hendes Fader bærer, og den Paaklædning, Frieren optræder i. Kanhænde, hvis Moder ikke havde set den ringlede Ærmetrøje og de uheldige Træsko, at min Fader ikke havde været en varmblodig Kulsvier, men en sindig Gaardejer i Thorup. —

Naa, nogen Idyl blev Samlivet mellem den iltre Mand og mine flegmatiske Bedsteforældre jo heller ikke.

II

Barndom og Ungdom.

Til Skovgaard hørte et Areal af 83—89 Tdr. Land, desuden to smaa Bøgeskove. En Del Aar efter at Fader havde overtaget Gaarden, blev Skovene fældede og en stor Del af Gaarden solgt fra.

I forrige Aarhundrede sendte Bønderne deres Svin i Gribskov. De „gik paa Olden“. En Vinter var Bedstefader oppe at se til sine Dyr og fandt en So lykkelig nedkommen med en Flok dejlige Grise. Den havde gravet sig selv og sit Afkom ned i Sneen, og baade Moder og Born befandt sig i bedste Velgaaende.

Mine Forældre overtog tidligt Gaarden — det var i 1886 — Bedstefaders Kræfter var opbrugt og hans Helbred nedbrudt, saa det var ham en Lettelse at slippe for Arbejde og Ansvar. Ganske anderledes var det med Bedstemoder. Hun var trods sin Alder ved godt Helbred og kunde endnu i mange Aar have staaet i Spidsen for en Husholdning. Hun var af Skikkelse lille og slank og hendes Gang let som en ung Piges. Da hun døde 1902, 85 Aar gammel, var hendes kulsorte Haar kun graaet i Tindingerne. Sygdom havde hun aldrig kendt til. Hun havde kun ligget i Sengen, da hendes eneste Barn blev født, men saadan en Bagatel talte man ikke om. Hun var umaadelig haard mod sig selv.

Til min Overraskelse har jeg fundet mine Bedsteforældre afbildet Side 165 i Anders Uhrskovs „Sagn og Tro“ med Underskrift: „Gaardmandsfolk fra Strandebønderup.“

Mine Bedsteforældres Aftægtsbolig bestod af tre Stuer og

en Gang saa stor som en Stue med Udgang mod Vejen. Desuden den halve Have; der blev sagt, Haven var 1 Td. Land stor. Desuden skulde de have en Hest frit fodret samt 2 Faar, ligeledes frit fodret. En Fjedervogn havde de reserveret sig. De skulde have Rug til Brød, Smør, Flæsk, Ost, 12 Snese Æg om Aaret, 2 Potter sød Mælk om Dagen, 16 Læs Tørv paa Langvogn, 4 Favne Brænde skaaret, flækket og i Hus, i Penge 600 Kr. I Tilfælde af Sygdom fri Læge og Medicin samt en Kone til at passe sig, samt Renlighed, d. v. s. Vask og deres Stuer gjort rene. Det var en stor Aftægt, men de tog meget lidt af den.

Op ad Ladegavlen var der en stor „Brændestak“, indrettet til Retirade. Mangfoldige er de Forespørgsler, vi fik, hvorfor det Brænde dog aldrig blev brugt. Omsider voksede Træerne til og skjulte ganske den gamle Brændestak, der var mine Bedsteforældre personlig reserveret, idet den laa lige uden for deres Gangdør. —

Kørnes Bindsler var Jernkæder til at lukke. I Tilfælde af Uvejr kunde det være farligt, da de ikke var saa hurtigt at lukke op. De blev derfor erstattet med Bindsler af Reb. Var Køerne i Stald, og et Uvejr brød løs, blev Knivene lagt parat til at overskære Rebene med. Faders Ord lød altid, naar Tordenen begyndte at rulle: „Hvor er Knivene?“ Var Uvejret over, greb hver Mand sin Kniv, parat til at springe ud i Stalden og redde Dyrene. Vinduer og Yderdøre var lukket. Ellers stod Dørene aabne gennem hele Huset.

I mine Bedsteforældres Stue stod en malet Dragkiste og ovenpaa den en Kirke til at sætte Lys i. I øverste Skuffe fandtes Moders Brudekrans af kunstige Myrteblade, foran, hvor den var højere. smaa lyserøde Blomster, og velindpakket — Himmelbrevet. Det maa have været samme Ordlyd som i Anders Uhrskovs „Sagn og Tro“, Side 195. Det var haandskrevet. Bedstemoder var altid rolig i Tordennevr, hun henviste til Himmelbrevet. Hun prøvede at udrydde min Skræk ved at lade mig læse det og formanede mig til at tro derpaa.

Bedstemoder vidste god Besked med forskellige overnaturlige Tildragelser. Engang mine Bedsteforældre havde været paa Besøg hos Bedstemoders Slægt i Thorup, og det var blevet sent, inden de brød op, hændte der dem noget paa Hjemvejen. I Nær-

heden af Sandkroen vilde Hestene pludselig ikke længere. Bedstefader brugte Pisken, men Dyret rejste sig stejlt i Luften og vilde ikke ud af Stedet. Da greb Bedstemoder ham i Armen og sagde: „Lad være med at slaa. Der er noget, der skal forbi.“ Der var intet at se. Pludselig fo'r Hestene frem, og det følte, som Vognen faldt ned fra en Højde. Fjedrene knækkede — jeg ved ikke, om det var dem alle — og de var nær ikke sluppet hjem. —

Bedstefader var, saa længe han levede, min beskyttende Engel. Jeg kan ikke huske, at jeg nogen Sinde har været uartig over for ham, men jeg skaffede ham adskillige Bryderier.

Engang hang Tugtens Ris over mit Hoved, men jeg tog Flugten. I Gangen blev jeg indhentet, men her stod Bedstefader. Han greb mig, satte mig ind i et vægfast Skab, som fandtes i Gangen, og puttede Nøglen i Lommen, og her stod jeg saa, til Uvejret var drevet over.

Bønder viser ikke deres Følelser. Jeg mindes fra min Barn-dom aldrig et Kærtegn eller kærligt Ord fra mine Forældres Side. Undertiden gled dog Bedstefaders af Gigt og haardt Slid hærgede Hænder let hen over mit Haar.

Jeg ser saa tydeligt mine Bedsteforældre for mig, som de fulgtes ad til Kirke. Bedstefader iført en lang Skødefrakke af sort Klæde med to smaa sorte Knapper bagpaa, de vide Benklæder naaede Jorden. Overfrakken var af sort Klæde med Fløjskrave. Det sorte Halsbind kostede det altid Bedstemoder mange Bryderier at binde tilfredsstillende. En sort, stiv Hat og et Par Fjederstøvler fuldendte Paaklædningen. Skulde Bedstefader i „Stads“, bar han altid en sort Silkevest og høj Hat.

Bedstemoder var iført en sort Damaskes Kjole og indhyllt i sit sorte Sjal med de mange Lag. De sorte Lædersko mindede om Morgensko, men var meget udringede. Dertil sorte Jersey Handsker og en sandfarvet Silkehætte. I Haanden holdt hun et hvidt Lommetørklæde, ovenpaa det Hovedvandsægget. I Tilfælde af daarligt Vejr havde hver sin store Fiskebensparaply med.

Bedstemoder røg ofte med Lavendler i Stuen og altid om Søndagen.

Apropos Hovedvandsæg. Engang sendte Bedstemoder mig

paa Apoteket for at hente „lugtende Hovedvand“. „Der menes vel Haarolie?“ sagde Apotekersvenden. Nej, det mente jeg da ikke. „Naa, saa er det Parfume, du skal have,“ foreslog han. Jeg holdt paa det lugtende Hovedvand. Jeg vidste jo, det skulde være til Svampen i Bedstemoders Hovedvandsæg. Hans hjertelige Latter drev mig paa Flugt, og jeg gik aldrig mere paa Apoteket efter lugtende Hovedvand.

Gennem hele min Barndom laa mine Forældres og Bedsteforældres Soveværelse Side om Side. Ved Døren ind til mine Bedsteforældres Soveværelse stod min Seng, saaledes at jeg fra min Seng gennem den aabne Dør kunde se dem. De gik tidligt i Seng og jeg samtidig med. Hver Aften, Sommer og Vinter, før Bedstefader gik til Ro, skulde han et Trip over Vejen for at se ind over Engene. Paa disse Ture var jeg tidt med. Nede paa Engene, særlig den nærmeste, var den saakaldte Lygtemand. Undertiden var der flere, undertiden kun en enkelt. Jeg har set et saadant Lys paa Vejen midt for Haven. En Aften var der et i Indkørselen nogle Meter fra Trappen, hvor vi stod. En Lygtemand var en bleg, rolig Flamme, som kunde brænde længe paa et Sted — saa gled den, og vips var den væk for maaske lidt efter at vise sig et helt andet Sted. En Aften kom Bedstefader ind og fortalte, at Lyset var næsten helt henne ved Trappen.

Det var dog ingenlunde til enhver Tid, man saa disse Lygtemænd — det var i Perioder, om Efteraaret især, saa vidt jeg husker. Var der særlig mange en Aften, og jeg ikke var med, kom Bedstefader ind og hentede mig, han vidste, jeg elskede disse glidende Lys. Haand i Haand stod vi mangan Gang og betragtede deres lette Flugt. „Vi faar andet Vejr,“ sagde Bedstefader stille, og saa gik vi ind.

Naar Lygtemændene var beundret, og jeg var afklædt, blev der bedt Aftenbøn. Jeg knælede ned ved Siden af min Seng og bad Fadervor højt, undertiden ogsaa et Salmevers eller en lille Takkebøn for Dagen, der var gaaet. Gennem den aabne Dør fulgte de med i Bønnen. Undertiden foregik Aftenbønnen ved deres Seng. Det saa de gerne, men det var jeg nu ikke saa glad for. Der stod nemlig ved Siden af Sengen en Spytbakke, Bedstefader hostede en Del, og ved Natlampens svage Lys var

det vanskeligt at vare sig, mere end een Gang er jeg dalet ned i den. At rejse sig eller tale om, hvad der var sket, var utænkeligt. Med den nøgne Fod lærte jeg efterhaanden at undersøge, om den farlige Genstand var i Nærheden.

Jeg anfører her mine Bedsteforældres Bordbøn:

I Jesu Navn gaa vi til Bords
at spise, drikke paa dit Ord.
Dig, Gud, til Ære, os til Gavn,
saa faar vi Mad i Jesu Navn.

Vandringer i Mark og Skov ved Bedstefaders Haand staa for mig som lysende Barndoms minder. Taalmodig stod han og ventede, mens jeg plukkede Grøftekanternes Blomster. Med den ene Haand i hans og den anden fuld af Blomster gik Turen saa videre.

En Dag kunde Bedstefader ikke mere staa op. Han følte sig ikke syg, kunde blot ikke være oppe. Doktoren blev tilkaldt, og paa Faders Spørgsmaal om, hvad der var i Vejen, svarede han: „Maskineriet er slidt op“, og saaledes var det vel.

Mens Bedstefader var syg, skulde der være Bal, og jeg vilde gerne med. Naturligvis blev det mig nægtet. Jeg hang lidt med Hovedet, men sagde intet. Bedstefader var altid ualmindelig skarpsynet, naar det gjaldt hans Barnebarn, og af Vaagekonen, som sad ved ham, erfarede han, hvad der var i Vejen. Moder blev straks kaldt ind. „Du lader hende gaa,“ sagde Bedstefader, „jeg bliver ikke mere syg af den Grund, og jeg indestaar for hende.“

Da jeg var paaklædt til Ballet, gik jeg ind, for at han kunde se, hvor fin jeg var; med et fjernt Blik saa han forbi mig ud i Stuen, som tænkte han paa sin egen glade Ungdom, da han selv gik til Bal og var en blandt de gladeste.

Da jeg kom tilbage fra Ballet, listede jeg stille ind for at se, om han sov. Det gjorde han ikke, han laa øjensynlig og ventede paa mig. „Har du moret dig?“ spurgte han. „Dejligt,“ svarede jeg. Et stille Smil gled over hans Ansigt over endnu engang at have skaffet sin Yndling en Glæde.

Bedstefader led intet. Kræfterne ebbede ganske langsomt ud. Ingen af os var i Tvivl om, hvor det bar hen. Han vidste det

ogsaa selv, men han tog det med den Ro, som var ham egen, naar noget alvorligt forestod.

En Aften gik Fader og Karlene ud for som sædvanlig at fodre af ved Nitiden. Pludselig blev de staaende midt i Gaarden alle tre, thi se, midt i Kældervinduet brændte en Flamme, og fra Luften over deres Hoveder klang det som af smaa Klokker. Den Nat døde Bedstefader.

Jeg har tidt tænkt paa den Tildragelse. Det har maaske været en af de Lygtemænd, som vi saa ofte har beundret, der vilde lyse den gamle trætte Mand hjem. Og Klokkerne? Ja, dem kan jeg ikke forklare mig, men der var tre voksne Mennesker, der fulgtes ad, og som pludselig standsede af samme Grund.

De, der sad hos Bedstefader, fortalte, at hans Moders Ansigt havde vist sig fasttrykket mod Ruden, kort før han sov ind.

Bedstefader døde den 18. Maj 1896, 75 Aar gammel. —

I min Skole foregik Uddelingen af Karakterer efter det Antal Spande Mælk og den Mængde Æg og Flæsk, vi bragte Læreren, og da Fader erklærede, at han vilde blæse Læreren en lang March og aldrig inviterede ham og hans Kone, som de andre Bønder gjorde, ja, saa blev jeg kun Nr. 3. Men — Sandheden tro — jeg var en doven Rad. Efter Karaktererne at dømme var dog Drengene de dummeste.

Eksamensdagen havde vi alle Penge med til at købe Slik for. 25 Øre var fast Takst for mit Vedkommende. Den mindste Sum, nogen havde med, var 7 Øre.

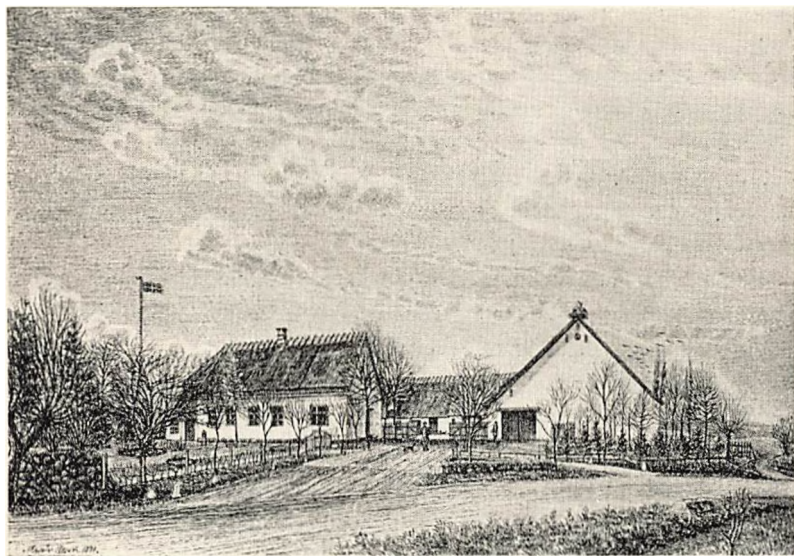
Saa snart vi kom i Skole, mødtes man af Spørgsmaalet: „Hvor mange Penge har du med?“ Den Side af Eksamen var ikke den mindst vigtige.

Jeg fik den sidste Dag i Skolen af mine Kammerater to smukke Vaser, som jeg har endnu. Saa fik jeg Lov til efter Skoletid at invitere dem hjem til Kaffe og Kage og Leg i Haven. Vi boede jo i Nærheden af Byen.

Som Barn og voksen omgikkes jeg meget lidt fremmede. Dog husker jeg to Gange, jeg fik Lov til at invitere et lille Selskab til min Fødselsdag.

Et Barn har svært ved at undvære jævnaldrende, til voksne betror det sig sjældent. Jeg blev opdraget mellem voksne og

følte mig meget ensom, jeg havde en stærk Trang til rigtig at kunne fortælle alting til nogen, men der var ingen. I Haven fandtes tre gamle Akacietræer, det ene af dem valgte jeg til min fortrolige. Her følte jeg mig sikker paa ikke at blive røbet. Tidt har jeg med Hovedet mod dets ujævne Bark grædt min

Mit Barndomshjem Skovgaard 1891.
(Pennetegning af Martin Olsen).

Sorg ud og betroet det min Kummer. Jeg syntes, at jeg følte som en Atmosfære af Forstaaelse omgive mig. Træets Sjæl forstod det ensomme Barn.

Naar jeg nu tænker over det saa mange Aar efter, er jeg ikke i Stand til at smile over min Fortrolighed med det gamle Træ, som havde set Slægt efter Slægt forsvinde.

Hvor meget ved vi egentlig om hinanden? Træets Sjæl? Hvad ved vi om en Plante? En Blomst dør, naar den brydes af, et Menneske, naar Hjertet hører op med at slaa — men hvad er Døden?

Haven var altid mit kæreste Opholdssted. Som voksen har jeg ofte, naar mine Forældres rolige, regelmæssige Aandedræt forkyndte, at de sov, kastet et Par Klædningsstykker over mig og listet mig ud i Haven. Vi havde dengang Soveværelse i Have-

stuen, saa det var en let Sag at komme ud i det fri. Haven lignede ikke sig selv. Skyggerne og Maanens hvide Lys gjorde den til en Fæverden. Jeg søgte rundt alle Vegne. Min Barndoms fortrolige besøgte jeg altid. Den øvede en sær Tiltrækning paa mig. Kun et Sted undgik jeg paa mine natlige Vandringer, nemlig Nøddealléen. Her kom jeg aldrig. Maaske frygtede jeg Pan.

Naar Haven var gennemstrefjet, slog jeg mig ned paa en Græsplæne i den øverste Del af Haven. Herfra havde jeg Udsigt til Maanen og det største Antal Stjerner. —

Den Regel gjaldt i mit Hjem, at alt, hvad der stammede fra Bøstrup, var fortræffeligt, og alt, hvad der havde med Skovgaard at gøre, var noget Ragelse.

Noget var der om det. Jeg forstaaer min Families Bitterhed. Det var, som hang der en Forbandelse over Gaarden i vor Tid. Ulykker og Uheld haglede ned over os. Jeg husker min Bedstefaders Udtryk ved en saadan Lejlighed: „Nu har jeg været Gaardmand i saa mange Aar, men aldrig oplevet noget lignende. Det maa være den Onde selv, der gaar her.“

Efterhaanden ebbede Velstanden ud. Kun een gik Forsynet mildt forbi, det var tredie Generation. Maaske kom det af en eneste Ting, nemlig: Hvor Kærlighed banker paa, lukker Kærlighed op. Jeg elskede mit Barndomshjem, hvert Træ, hver Busk, hver Fodsbred Jord. Maaske stod den onde Genius magtesløs over for denne Kærlighed.

Til at begynde med tænkte ingen paa det, men lidt efter lidt kunde man ikke undgaa at lægge Mærke til det, thi lige saa sikkert, som næsten alt, hvad mine Forældre foretog sig, slog fejl, lige saa sikkert lykkedes alt, hvad jeg havde med at gøre. En Dag stod mine Forældre og jeg og saa paa en Flok Grise, som uden nogen paaviselig Grund ikke vilde trives mere. Da udbød Fader: „Lad os forære Christine dem allesammen, saa tager de nok paa igen.“

Det begyndte saaledes, Lommepenge var der ikke Tale om. Kun naar jeg var med Fader i Frederiksborg, fik jeg en Tikrone. Naar der var spændt fra, gav han mig Pengene med de Ord: „Vi kører hjem ved den og den Tid, og saa maa du klare dig selv saa længe.“

Ødsle Pengene væk var der ikke Tale om, de blev fornuftigt anvendt, og det var den eneste lille Indtægt, jeg havde, som jeg selv kunde bestemme over. Desuden var jeg avanceret til Ene-pige, saa det var ikke saa tidt som forhen, jeg kom til Byen. Det allerførste, jeg gjorde, naar jeg fik Pengene, var at gaa op i Slotsgade — vi holdt hos Frederik Olsen paa Fisketorvet — i en høj Stue til venstre boede en Konditor. Her spiste jeg saa

Et typisk Billede af Skovgaards Jorder.
(Penne-tegning af Martin O'sen).

mange Kager, jeg orkede, men saa var der heller ikke Tale om mere Luksus.

10 Kroner havde jeg altid liggende for det Tilfælde, at jeg skulde finde de hjemlige Forhold for kedelige, saa vilde jeg ryste Støvet af mine Fødder og drage ud i den vide Verden. Med den nævnte Sum mente jeg nok, jeg kunde klare mig foreløbig, saa kom alt det spændende af sig selv.

Kun to Gange eller maaske tre udeblev Pengene. Fader kunde antagelig ikke undvære dem. Den første Gang, de udeblev, gik jeg ud i Slotshaven og satte mig til at græde. Turen var ødelagt, og Flødeskumskager blev der ikke noget af. Jeg var mest bange for, at Fader kunde se, at jeg havde tudet. Han var altid uhyggelig skarpsynet. At skjule noget for ham var næsten umuligt.

Men saa kom Indtægterne af sig selv. Smaating ganske vist,

men alligevel. En Dag stod Fader og saa paa en lille Gris, som tilsyneladende laa død i en Avnkurv under en Sæk. „Maa jeg ikke have den?“ spurgte jeg. „Hvad vil du med den?“ svarede Fader forbavset, „den er jo næsten død.“ Hvad jeg vilde med den, vidste jeg knap, det var en pludselig Indskydelse, jeg fik. Men jeg fik da Lov til at faa den. Dengang forstod jeg hverken at pleje Mennesker eller Dyr, men Interessen for Dyret vaagne. Nu var det jo min Ejendom. Kort fortalt, nogle Dage senere var Grisen spillevende, ganske vist den mindste af Flokken, men jeg opdrog den til en meget pæn og vægtig Gris.

Som det gik med mit første Husdyr, gik det med mange andre. Det var altid Smaakrav, der mere eller mindre var paa Vej ud af Livet, jeg fik, men de vendte altid tilbage, som fortrød de deres Forsæt, og blev mig til en velkommen Lommeskilling.

Det værste ved Historien var, at jeg kom til at holde saa meget af disse Dyr, at jeg følte mig som en Forbryder, naar de skulde sælges. Jeg vidste jo, de maatte dø, for at jeg kunde faa Penge, det var væmmeligt. —

I min Ungdom skulde man Helligtrekongersaften træde frem foran et Spejl med et tændt Lys i Haanden og fremsige følgende:

Lucie, du blide,
skal fly mig at vide,
hvis Dug jeg skal brede,
hvis Seng jeg skal rede,
hvis Brud jeg skal være,
hvis Barn jeg skal bære
med Ære.

Saa skulde den tilkommende Ægtemand vise sig i Spejlet. Lucie var mig ikke huld. Han viste sig aldrig. —

III

Dagligt Liv og Højtid.

De allerfleste af mine Optegnelser daterer sig fra min gyldne Barndom eller nærmere bestemt fra Firserne til Efteraaret 1894, da jeg blev konfirmeret. Efter den Tid begyndte den graa Hverdag, hvor alt gik i eet, og hvortil kun faa Solstrejf fandt Vej.

Arbejdsdagen begyndte, naar Sol stod op, og sluttede, naar man ikke kunde se mere.

Husstanden bestod foruden Familien af to Karle, to Piger, en Husmand og en Røgter eller en konfirmeret Dreng til at passe Kreaturet. Pigerne fik 40 Kr. for Vinteren og 50 for Sommeren. De sidste Aar steg Lønnen med 10 Kr. hvert Halv-aar. En Karl fik for Vinteren 40, for Sommeren 150 Kr., en fast Husmand om Vinteren 66 Øre pr. Dag, om Sommeren 1 Kr. En konfirmeret Dreng til Kreaturet fik for Vinteren 30 Kr. og for Sommeren 50 Kr. En Karl og en Pige fik hver 1 Kr. i Fæstepenge, Fæstemanden fik 2 Kr.

En Kone til Vask fik 1 Kr. om Dagen, til Rengøring eller anden Hjælp 66 Øre. —

Hver Søndag kom en Kagekone, som foruden Brødet bragte Nyheder fra hele Turen. Det var mindst lige saa meget værd som Kagerne. I et Aag bar hun to store Kurve, hvis Indhold, der var indpakket i og dækket af hvide Stykker, bestod af Kryddere. Kaffebrød, Hveder, Snegle og Kringler. Snegle og den ene Slags Kringler kostede 2 Øre pr. Stk. Den anden Slags Sukkerkringler var til 4 Øre, det var Wienerbrød.

Moder og Bedstemoder gjorde hver sit Indkøb, Bedstemoders var det største. Mine Bedsteforældre spiste hver Morgen og Aften Fintbrød til Theen. Det blev omhyggeligt oplødt i Koppen og undertiden spist med Theske. Dengang var forlorne Tænder ikke almindelige. Da jeg første Gang var i Frankrig og saa Franskmændene anvende samme Fremgangsmaade, maatte jeg tænke paa mine gamle Bedsteforældre.

Naar Lillemiddagen var sat til Livs Søndag Formiddag, stillede begge Karlene med hver sin Riskost for at feje Gaard, hver sin Halvdel. Disse Riskoste blev købt af omvandrende Kostebindere og anvendtes ogsaa i Stald og Lade. Kun til Stuen og Sædloftet havde man den Slags Koste, som man nu bruger. — —

Om Aftenen samledes alle i Borgestuen, mine Bedsteforældre dog undtagen. Mændene røg Pibe og diskuterede Dagens Begivenheder, mens Kvinderne arbejdede. Kun een Gang om Aaret maatte det stærke Køn ogsaa tage fat. Det var, naar der skulde rives Fjer. Det blev altid gjort om Aftenen af Hensyn til, at det støvede saa meget. Alle Mand blev anbragt rundt om Bordet. Fjerene stod paa Gulvet i et stort Sold og blev derfra hentet

op i en Bunke midt paa Bordet. Herfra tog man nogle Fjer ad Gangen, rev Dunene af og kastede Fjerpindene paa Gulvet. Naar man havde en Bunke Dun, kom man dem i en Pose. Rent galt var det, hvis man kom til at nyse og ikke passede paa, saa røg hele Bunken i Luften og somme Tider Naboens med. Det var Ande- og Gaasefjer, dog mest de første. Ænder havde vi altid mange af. Hønsfjer blev altid kasseret. Man kunde jo ikke dø, naar man laa paa Hønsfjer. —

Jo, en foruden Kvinderne bestilte noget om Aftenen. Det var Fader, han sad med en stor Sadelmagerklemme og reparerede Seletøjet, naar det trængte til det.

Der kom tidt en farende Svend og bad om Natlogi. Det blev altid bevilget. Han blev lukket ind i et Følhus, hvis et saadant var tomt, og Krogen sat paa udvendig, saa var de nok mere forsigtige med Tændstikker. Paa Høstænget fik aldrig nogen Lov at komme. —

Kl. 9 gik Fader og Karlen ud for at fodre af, d. v. s. give alle Dyrene det sidste Foder før Natten. Ild blev forvaret i Komfuret. Hvis Ilden var gaaet ud i Køkkenet, blev den fra Kakkelovnen flyttet ud i Komfuret, en passende Tørv lagt paa, og al Asken fra Skuffen hældt over Tørven, som saa om Morgen var en glødende Masse. Dørene blev ikke lukket om Natten, men det var ogsaa før Tyvenes Tid. —

Bedstefader havde som tidligere nævnt sit eget Køretøj. Naar han var ude en Tur, bragte han gerne forskelligt med hjem udover det, der var hans egentlige Ærinde, til mig altid fyldte Sukkerfigurer.

En Dag kom han hjem med 5 Voltakors, det skulde være saa godt for Sundheden. De kostede vistnok 2 Kr. pr. Stk. Hele Familien blev behængt med dette sundhedsbefordrende Middel. Et Familiemedlem, der syntes, at det trak, aah, noget saa voldsomt, og at det hjalp noget saa fortræffeligt, opdagede, at Korset hang ned ad Ryggen. Det normale Sted, det skulde hænge, var ellers paa Brystet.

Et Voltakors bestod af to sammenheftede Metalplader i Korsform med Filt imellem. Den ene Plade var af Kobber, den anden af Zink. Korset var heftet til langagtige Plader af lignende Metal, ligeledes med Filt imellem. Disse Plader dannede en Kæde, som

man hængte om Halsen med Korset foran paa Brystet. Naar man syntes, at Virkningen var svag eller helt ophørte, blev det lagt i Eddike. Saa hjalp det saa vidunderligt igen. Et andet Universal-middel var Kjongsplaster, det hjalp for en utrolig Mængde Lidelser. —

Humlen til Øllet avlede vi selv. I hvert Fald avlede vi de første Aar saa meget, at det dækkede vort Forbrug, senere maatte vi købe.

Aah, for en Duft, naar de afskaarne Humleranker laa i en stor Bunke og skulde plukkes. To Koner sad ved et stort Kar og plukkede Humleblomsterne af for, naar den sidste Blomst var fjernet, at brede dem ud til Tørring. Efter Tørringen blev de samlet i Poser.

Betydelig vanskeligere end det daglige Øl var Brygning af Gammeltøl. Det var den sidste Gæring, der var det afgørende. I mine Bedsteforældres Tid hørte Gammeltøl og Høsten uvægerligt sammen. Denne Skik bortfaldt hos mine Forældre, dog kan jeg huske, der blev brygget.

Gammeltøl blev brygget en Efteraarsdag paa samme Maade som almindeligt Øl, kun blev der til en Tønde Øl tilsat dobbelt saa meget Malt og 8 Pund Sukker. Men efter at det var kommet paa Tønden, blev der yderligere tilsat 4 Potter Rom og 10 Æg. Det stod saa til Eftergæring; naar den var forbi, blev Spunset sat i og tætnet med Ler, og det stod saa og lagrede til Høsten.

Gammeltøl var ikke til at spøge med. Det svage Køn satte ikke Pris paa det, men desto mere yndet var det af Mændene. En Dag, da der blev kørt Sæd ind og paa Grund af truende Uvejr arbejdet haardt, gav Fader Ordre til, at der ikke maatte spares paa Gammeltøl til de to Mænd i Laden. Træflasken blev fyldt og omgaaende sendt ind, og Fader opfordrede dem til at styrke sig ved Drikken for at have noget at staa imod med, en Opfordring, de meget villig efterkom. Men det kom han dog til at fortryde. Da der var kørt nogle Læs, og han selv kom hjem i Laden med Sæd, sad de to Mænd i Negene glade og tilfredse og modtog ham med mange Taksigelser og hjertelige Ord for det dejlige Øl, men — ude af Stand til at rejse sig.

Stort bedre gik det ikke Hønskræmmeren, da han engang i

Høsten paa sin ugentlige Tur kom for at købe Æg og Fjerkræ. Der var netop Bud hjemme efter Øl, og Hønskræmmeren blev spurgt, om han kendte Gammeltøl. Det gjorde han ikke. I Stedet for det sædvanlige Lidkøb, der bestod af en Snaps Brændevin og en Drik Øl eller et Stykke brunt Sukker, fik han et halvt Krus Gammeltøl. „Naa, hvad synes du saa om det?“ spurgte Moder. „Det smager rigtignok dejligt!“ svarede Hønskræmmeren og tog en Slurk til, og længe varede det ikke, før Kruset var tomt. Hønskræmmeren, der var en stille Mand, blev livlig og underholdende, slog Moder gemytligt paa Skulderen og kiggede gentagne Gange ned i det tomme Krus.

Paa dette Tidspunkt kom Fader til og opdagede Hønskræmmerens ransagende Blik. Et nyt halvt Krus blev hentet. Afskeden var hjertelig. Med begge Hænder greb han Moders Haand til Tak, og med udbredte Arme tog han Afsked med Fader. Bagefter var de lidt betænkelige med Hensyn til Vognens skøre og levende Last, thi to halve Krus udgør en Pot, og Gammeltøl er stærkt.

Imidlertid gik alt godt. Kun var der paa Runden stor Forbavselse over Hønskræmmerens Snakkesalighed og gode Humør, hvis Oprindelse dog hurtigt blev bekendt. —

Smørret kærnedede vi selv i en lille Svingkærne, senere i en stor Kærne med Hjul. Vi havde tidt stort Besvær med at faa Smør, særlig hen paa Foraaret.

Da Søborg Mejeri blev oprettet, turde vi ikke være med. Det var noget nyt, og man kunde aldrig vide, hvad det var for noget. Det var særlig mine Bedsteforældre, som var imod det, og senere kunde vi ikke komme med.

De første Mælkespande, jeg husker, var Træspande med blanke Baand og med en Træbrik i, for at Mælken ikke skulde sprøjte over. Senere fik vi to lige høje Zinkspande med Laag paa. Naar Køerne var i Marken, havde vi en Mælkevogn, hvor Jungerne hængte bagpaa og Mælkespandene foran, men senere brugte vi kun almindelige smaa Zinkspande.

Naar Smørret var færdigæltet, blev det formet i en eller to firkantede Blokke efter Mængden. Naar Blokkene var færdige, fik hver sit Kors som Afslutning. Blev der lidt til Rest, blev det anbragt i en Skaal, hvor det blev smukt glattet op i en Run-

ding med Kors i Midten. Jeg spurgte Moder, hvorfor man slog dette Kors. Svaret lød: „Fordi det hører sig til.“ Da jeg kom til Skelsaar og Alder, slog jeg ogsaa Korset — fordi det hørte sig til.

Ligesom Centrifugemælken ikke var regnet for noget, var Margarinen det heller ikke, da den ankom. Da vi dristede os til at købe det, var det til at stege Pandekager i. Spise det var der ikke Tale om. Naa, fæl var den. Kom den paa Panden, spruttede den ganske afsindigt, saa der undertiden gik Ild i baade Komfurpladen, som var aldeles overstænket med Fedtstof, og selve Stegepanden. Efterhaanden som Margarinen smeltede, samlede der sig noget hvidt Bundfald midt i Panden, der spruttede særlig galt.

Mælken blev foruden i Husholdningen anvendt til Fedning af Kalve. De fik deres Mad af to Stripper, en større og en mindre. I Mælken kom kogt Hørfø eller kogt Rugmel. Ostevallen fik Svinene, intet maatte gaa til Spilde. Jeg husker fra min tidligste Barndom, at vi foruden at fede Kalve og Svin ogsaa fedede Stude. Der stod altid 2—3 Stude til Fedning, det var en Indtægtskilde, Bedstefader havde anvendt. Det betalte sig dog ikke mere, saa vi holdt op med det. Hvad der gav god Indtægt, var Kalkuner. De blev sendt til København og solgt for 10—15 Kroner Parret, men de krævede megen Pasning.

Naar en Handel, selv nok saa lille, var afsluttet, blev der givet Lidkøb. Ved en større Handel var Lidkøbet en lille Sort, en Kaffepunch.

Bedstefader afsluttede jo sjældent nogen Handel, men var alligevel bedst forsynet med Spiritus i finere Udgaver. Den ene Hylde i hans Chatol indeholdt foruden Sølvtoj følgende Slags Spiritus: En Klukflaske med Brændevin, Cognak, Portvin og Puncheessens. Saa kom det lidt an paa Forholdene, hvilken Flaske der blev anvendt. Portvin og Puncheessens anvendtes dog aldrig til Lidkøb.

Naar der kom Familiebesøg, stod hans Ølkrus — et Glaskrus med Bedstefaders Navnetræk omgivet af Grene og forsynet med Tinlaag — med sodet Øl altid paa Bordet og tillige Portvin. Disse to Ting hørte sammen, naar det gik pænt til.

Fra et saadant Besøg husker jeg en lille Tildragelse. Efter

pænt og artigt at have sagt Farvel til Gæsterne ude ved Vognene skyndte jeg mig ind for at se, om ikke lidt Vin skulde være blevet i Glassene. Det var der. Et Glas var kun halvt tømt. Da det skulde gaa hurtigt, opdagede jeg ikke, at en Gedeham havde fundet Vej ned i Vinen. Det fæle Kræ bed sig fast i Læben, som smertede slemt og paa et Øjeblik svulmede stærkt op. Forskrækket og tudende pilede jeg af Sted ud i Gaarden igen. Moder mente trøstende, at jeg kunde jo have holdt mig borte fra Glassene, men Bedstefader udbrød: „Du er elivel en rigtig Slikmund, Kestine!“ —

Ligesom alle Familiens Klæder til daglig var hjemmelavede, var de til pænt Brug af Købestof. Lige fra Bedstefaders Skjorte med de vide Ærmer og fine Rynker til Bedstemoders pelsforede Kaabe med store Lommer og morsomme Knapper. Moder var ikke saa velforsynet med Pelsværk, hun maatte nøjes med en Muffe, og Dyret, den var lavet af — det var en Odder — havde vi selv fanget.

Bedstemoder var ogsaa velforsynet med Silketørklæder, som blev lagt i Trekant og anbragt om Halsen, ligeledes smukke Silkelangtørklæder eller Slips, som de ogsaa kaldtes, med Frynser for begge Ender. Et saadant fik jeg til Skolebrug, det var hvidtørnet med tyk, flosset Frynse. Jeg fik ogsaa kulørte Silkebaand til Skolebrug. Disse Baand hørte sammen med Guldnakken og havde i sin Tid flagret i Festglæde ved mange Gilder og kærtregnet en Ungpigekind under Dansen. „Brug dem kun,“ sagde Bedstemoder lidt bittert, „de er alligevel ikke regnet for noget mere.“

Til daglig gik hele Familien i Hvergarn og Vadmel. Hver havde sine Farver. Bedstefader gik i mørkeblaat Vadmel. Hans Skødefrakke var kantet med mønstrede sorte Baand. Halskraven bestod af graat Vadmel paa den ene Side og sort Lasting paa den anden. Midt ad Kraven var en Bort af blaa og røde Stikninger i smukke Figurer og Slyngninger. Disse Kraver syede Skrædderen. Hertil et smaatørnet Halstørklæde i sort og hvidt. Til Kørebrug et mægtigt Halstørklæde af mørkebrun Farve med to mørkeblaa Striber som Bort og lange Frynser.

Til Udebrug havde Bedstefader danske Træsko, til Indebug franske. Han gik ofte med Træsko indendørs for bedre at holde

Varmen. Ellers brugte mine Forældre Listesko, det havde vi alle. Det var Sko, der var flettet af Filtstrimler med Lædersaal under.

Bedstemoder gik i lysebrunt og pensé Hvergarn med et bredt Stykke Fløjl paa den vide Nederdel. Et moiré Forklæde med Blonde om til Søndagsbrug.

Fader gik i brunmeleret Vadmel med Bælte om Livet. Moder og jeg gik i mørkeblaat Hvergarn.

Alle Knapper i Linned var syet af Hørgarn, ligesom Hørrer havde leveret Materiale til alle Baand i Skorter og Linned. Strømpebaandene var af Uld og vævede i smukke Mønstre og Farver. De var meget lange og sluttede med en smal Frynse. Kun Familiens yngste havde Elastikker med fine Spænder.

Paa mine Bedsteforældres Linned — ikke det daglige naturligvis — var der om Halsen og paa Ærmet smukke Udsyninger, det, man kaldte Hvidsøm. I Strømperne blev der strikket Navn, og enkelte Par var forsynet med en bred, kunstfærdig Bort. Bedstemoder kunde saa mange Mønstre, hun havde dem alle opskrevet i sit Hoved.

Moder var saaledes paaklædt til sin Konfirmation (o. 1874). Alt var Købestof, Chemise og Mamelukker med Blonder, et tykt Bommeskørt med mange Læg; uden paa dette et hvidt Skørt af flere Alens Vidde, bestaaende af et ganske tyndt Stof med en meget smuk Blonde om, en sort ulden Kjole med Manchetter og Guldknapper, en hvid Krave med en let Blonde om, Guldbroche, fransk Sjal og et Købelommetørklæde med Blonde. Stort Konfirmationsgilde.

Hendes Datter saa saaledes ud i 1894. Hele Udstyret købt i Helsingør. Af Undertøj to Sæt, et til Konfirmationsdagen og et til Altergangen. Ligeledes to Lommetørklæder, et sandfarvet Silkelommetørklæde med smukt Broderi, et hvidt Lærredslommetørklæde med Hulsøm, Navn og Blomsterbroderi. Et sort ulden Kjole, d. v. s. en sort Silkebluse med irske Kniplinger og sort ulden Nederdel. Guldbroche, sort Kaabe, sort Hat, sorte Knapsko.

I Kirken havde jeg en hvid Silkecape over Skuldrene. Bindet paa min Salmebog var lilla Fløjl med Guldkant om. Foruden min Konfirmationskjole fik jeg to saakaldte Andendagskjoler,

den ene en blaa Cheviotskjole med mørkerød Silkebesætning, den anden en lysegraa mønstret ulden Kjole med lyserød Silkebesætning. Konfirmationsgilde var der ikke. Dog havde jeg faaet Lov til at invitere to jævnaldrende. Middagsmaden bestod i Dagens Anledning af Sødsuppe og Oksesteg.

I den store Vognport stod under en Presenning Stadsvognen, der havde to Agestole med dybe Magasiner og Forlæder med et bredt Stofstykke foroven. Lygterne til denne Vogn opbevarede indhyllet i et hjemmelavet blaatærnet Klæde i en Trækasse, der var til at laase, og som stod i Bedstemoders Klædeskab. De to Sider af Lygterne var blændede og saa ud som Nikkel. De to andre var af blaat og rubinrødt Glans med en mangestraalet hvid Stjerne. Naar man sad i hver sin Faareskindsfodpose, som havde Stofkant foroven og var til at spænde, og med et Par Vadmelsdækkener foruden, sad man lunt.

Det var med en højtidelig Følelse, naar jeg ved Siden af Moder, der var iført Kapothat, fransk Sjal og sorte Jerseyhandsker, tog Plads i den bageste Agestol for at køre til Dyrskue i Hillerød. Fader sad ene foran. Han var Kusk.

Da Fader en Dag ombyttede den smukke gamle Vogn med en moderne Charabanc med røde Plydssæder, var Husfreden forstyrret for længere Tid.

Vasken foregik saaledes. Naar alt Tøjet var skyllet, blev det lagt i Vand til den næste Dag, saa først kom Toningen. Skylningen var lidt omstændelig. Naar alt Tøjet mod Aften var vasket og kogt, blev det sammen med Bankeskammel og Banke-træ kørt til Esum Sø og banket og skyllet. Der var flere, som skyllede Tøj i Søen dengang. Bankeskamlen blev anbragt ude i Vandet, Strømperne trukket af, Klæderne kiltet saa højt op, som Velanstændigheden tillod det, og saa foregik Bankning og Skylning, idet en Balje Tøj blev væltet ud i Vandet ad Gangen. Man maatte have sin Opmærksomhed henvendt paa, at intet drev til Søs, det kunde nemlig hænde.

Hvorfor man kørte til Søen med Vasken, ved jeg ikke. Vi havde en udmærket Brønd. Jeg tænker, Skikken er fulgt med fra Bøstrup. Der skyllede man i Stranden, fordi Brønden var saa dyb, at det var et uhyggeligt Arbejde at poste saa meget Vand op. —

Hvad læste man saa? Ja, det var ikke stort bevendt. Mine Bedsteforældre læste gudelige Bøger. Bedstemoder havde en Bog med et Stykke for hver Dag i Aaret, Bedstefader en anden, hvor Jesus og Sjælen talte sammen. Fader havde Amtstidende, det Blad havde de i hans Hjem, Bedstefader Amtsavisen.

Hver Fredag kom „Ugens Nyheder“. Den var for hele Huset. I Skolen fik jeg en Tid et Børneblad, men det var der saa mange Vanskeligheder med at faa, det blev gennem Læreren bestilt hos Posten. Derefter fik jeg Familiejournalen, med den fulgte senere et Følgeblad „I ledige Timer“. Omsider udkom „Gyldendals Bibliotek“.

Jeg var allerede i min Ungdom meget læselysten, men Arbejdet levnede mig ikke megen Tid. Tidt snød jeg mig bort for at læse en Roman, saa maatte Moder paa Opdagelse. Oldemoders smukke gamle Kommode, som havde været mig overladt til Duketøj, husede senere mine Romaner, og naar jeg sammenkrøben sad paa Gulvet i den gamle Havestue, dybt, dybt inde i Fantasiens vidunderlige Verden, var jeg blind og døv for alt, indtil Moders strenge Stemme kaldte mig tilbage fra de skønne Riger til den graa Hverdag og Arbejdet.

En Landsbymaler, *Martin Olsen*, Fader til *Arnold Olsen*, der har udgivet en Bog om Nordsjællands Helligkilder, laante mig de islandske Sagaer, men dem syntes jeg ikke om. De var mig for drastiske og utrolige. Det at de kæmpende holdt inde med Kampen et Øjeblik, mens de fik samlet Tarmene sammen, og saa af et godt Hjerte gik løs paa hinanden igen, det var mig for uhyggeligt. Da jeg en Del Aar senere læste dem igen, forstod jeg bedre at vurdere dem!

En *Stads* var et Vogntog. Man havde Bryllupsstads, Begravelsesstads og Stads. Sidstnævnte foregik om Sommeren, naar en Forening eller Skole var paa Udflugt. Det var ganske kønt at se et saadant langt flagsmykket Vogntog, det kunde indeholde nogle og tredive Vogne. Naar det lød: „Nu kommer der en Stads!“ saa for man af Sted for at se Vogntoget og konstatere, hvor mange Vogne det indeholdt.

Sjældent udgik en Stads — Sommerkøreture — fra Esbønderup. Man kunde ikke blive enige. En havde netop den Dag et uopsætteligt Stykke Markarbejde, der skulde udføres, en anden

skulde et lige saa nødvendigt Ærinde til Frederiksborg og en tredie besøge sin Svigermoder.

Men Ret skal være Ret. Enige kunde man blive. Et Foraar havde næsten alle vore Heste Influenza. Jorden skulde behandles. Der var intet solgt fra paa det Tidspunkt. At faa tilsaaet nogle og firs Tønder Land med et Spand Heste — alle de andre var syge — var haabløs Gerning. Faders Humør var langt under Nul. Men saa en Morgenstund stod Naboerne uden for Gaarden med hver et Spand Heste, og de holdt ud, til det sidste Korn var i Jorden.

Ved et Bryllup blev der skudt for at skyde de nygifte sammen.

Fra min tidligste Barndom husker jeg, at naar der ventedes en Verdensborger, hed det, at den eller den vilde slaa Potten itu. Naar den glædelige Begivenhed var indtruffet, skulde man med Pottemad til Barselkonen. Det bestod af Sødsuppe, ekstra godt tillavet med Saft, Rosiner og Svesker. Senere gik Pottemaden over til at blive en Lagkage. Skulde man besøge en syg, havde man en Flaske Portvin med.

Naar der skulde være Artid, Begravelse, gik en Bedemand rundt. Han skulde hilse fra den og den og sige, at den og den var død, og bede dig og din Kone komme til Begravelsen og Datteren til at bære Krans, Dag og Tid blev angivet. Man blev bedt til Spisning i Hjemmet for Begravelsen. Var det Familien eller gode Bekendte, blev man, før man kørte fra Begravelseshuset, bedt til at komme tilbage efter Begravelsen.

Til Begravelsen, hvor de indbudte samledes i Hjemmet, var der slagtet Gris og en Fedekalv, foruden hvad der var købt af Oksekød. Af andre Indkøb kan nævnes to Toppe Sukker og et Batteri Portvin. Og saa var der Lagkager, Lagkager i lange Baner.

Ved Døren stod en Mand og skænkede Vin og bød Søsterkage. Inde i Stuen var dækket med koldt Bord, i en anden Stue drak man Kaffe med forskellige Slags Kager til.

Naar en Salme var sunget, tog man Afsked med den døde. Man fattede Haanden til et sidste Farvel og hviskede stille, hvad man følte Trang til. Jeg mindes en Begravelse, hvor Enken og Børnene tog Afsked med den døde. De to mindste maatte løftes op. Aa, hvor gribende. Jeg mindes ogsaa Præstens Tale, den var ond.

Da Bedstefader var død og lagt i Kiste, fik han en Salmebog under Hagen, en aaben Saks og et Kors af Straa paa Brystet. Disse Ting blev fjernet Begravelsesdagen undtagen Salmebogen.

I den opkastede Jord stod et Antal Skovle stukket ned. Naar Præsten havde kastet de tre Gange Jord, greb Mændene Skovlene og fuldendte Jordpaakastelsen. Naar den sidste Skovl Jord var kastet, krydsede de Skovlene over Graven, og Følget skiltes.

Væltepeterne begyndte at vise sig, det var vistnok i Firserne. Det var ikke mange, der kørte forbi, men man styrtede betaget af Sted for at se Manden oppe paa det høje Hjul og undrede sig højlydt over, at han kunde holde Balancen. Omsider blev Hjulene lavere. Der kørte to, til Tider endogsaa tre paa en Cykle.

Enkelte herude fik Cykle, det var dog nærmest Mændene, men omsider kom Kvinderne med. Det blev i Begyndelsen ikke anset for helt pænt. At sidde deroppe paa en Sadel ligesom Mandfolkene, næh, det gjorde ingen pæn Pige — ja, disse tossede Københavnerne, men de kunde ogsaa finde paa alting.

En Dag læskede to Cyklister deres tørstige Ganer i den lille By. Den ene, en Kvinde, havde Skørtebukser, meget vide og hæderligt lange. Man var daanfærdig. Det var naturligvis Københavnerne!

Omsider trængte Cyklerne igennem. En jævnaldrende fik Cykle, altsaa vilde jeg ogsaa have det. Fader var ude af sig selv af Vrede: Køre paa Cykle! Den skulde blive begravet dybt, dybt nede i Møddingen, hvis jeg kom med en saadan. Først da jeg havde forladt den hjemlige Arne, fik jeg den eftertragtede Maskine.

Det, som alle fandt saa ubegribeligt ved Cyklerne, var, at man kunde holde Balancen.

Noget før man skrev 1900, viste Bilerne sig. To blev efterladt uden for vor Have ude af Stand til at flytte sig længere. Om Bilerne var man rørende enige i, at de Tossestreger havde ingen Fremtid for sig.

I 1911 tilbragte jeg Ferien i Tyskland. I Toget mellem Kiel og Hamborg spurgte en Tysker mig nedladende, om vi havde Biler i København. Jeg svarede ja, vi havde ikke andet (det var naturligvis paa det Tidspunkt ikke sandt), jeg spurgte blidt forundret, om man maaske endnu havde Hestekøretøjer i Berlin.

— — —

Enden blev, at Christine Larsen brød ud fra det hjemlige Bondeliv for at gaa sine egne Veje. Hun blev Sygeplejerske og var i en lang Aarrække ansat paa Kommunehospitalets Poliklinik i København.

Det var ikke blot et nyt Erhverv, hun gik ind i, det var en ny Kultur. Hendes dybe Trang til Viden og Forstaaelse søgte hun tilfredsstillet i Læsning af Digtere, Tænkere og rejsendes Værker samt i talrige Ophold i fremmede Lande.

Men samtidig med, at hun saaledes trængte ind i en ny Verden, droges hun tilbage mod Barndommens. Det var paa dette Punkt, hendes og min Tankegang mødtes, og det var ud fra en levende Trang til at bevare, Christine Larsen skænkede sine fra Fædrene nedarvede Ting til en Virksomhed, der netop havde til Formaal at bevare.

Det er i Christine Larsens Erindringer fortalt, at hendes Bedstefader, *Peder Hansen*, født d. 6. November 1821, døde den 18. Maj 1896. Her skal tilføjes, at hans Enke, *Maren Larsdatter*, der var født i Thorup 1817, døde d. 9. Juli 1902, 85 Aar gammel.

Christines Fader, *Carl Larsen*, der var født den 1. November 1859, døde i det smukt beliggende Gilbjergs hus i Esbønderup Skovhuse den 11. December 1937, mens hendes Moder, *Hanne Laura Ane Dorthea Larsen*, født paa Bøstrup den 31. Maj 1860, døde den 28. April 1944. Christine Larsen, der var født den 12. Oktober 1880, havde 1938 taget sin Afsked fra Kommunehospitalet og var flyttet hjem til sin Moder, hvem hun overlevede et Aar, idet hun døde den 29. April 1945, 64 Aar gammel.

En af de sidste Bøger, hun læste, var Maeterlincks Biernes Liv, *La vie des abeilles*. Da hendes Testamente blev aabnet, viste det sig, at Nordsjællandsk Museumsforening var hendes Universalarving.

TO MÆRKEDAGE OG TO MÆND

Den 2. April 1950 var det 25 Aar siden, Det gamle Husmandssted som første Del af Nordsjællandsk Folkemuseum blev aabnet.

Husmandsstedet var skænket til Nordsjællandsk Museumsforening, der blev stiftet den 23. Oktober 1922, af Sognefoged, Parcellist Christoffer Larsen (1877—1943), Tofte. Husmandsstedet, hvis officielle Navn var *Lille Ravnebjerghus*, laa paa Lavø Mark i Helsinge Sogn og havde ligget der fra Udskiftningen 1788. Mens Helsinge By blev udskiftet 1782, naaede Lavø først at komme med 6 Aar senere. Efter en af Stedets ældste Beboere, der lavede Solde, hed Ejendommen i Folkemunde *Soldsætterens Sted*.

I Sommeren 1924 blev Husmandsstedet flyttet til Jægerbakken i Hillerød, hvor Indenrigsministeriet havde givet Museumsforeningen Tilladelse til at genopføre det. Al Kørsel fra Lavø og til Hillerød blev besørgt vederlagsfrit af Helsingegnegns Beboere.

Genopførelsen fandt Sted under Ledelse af Arkitekt ved Frilandsmuseet i Lyngby *H. Zangenberg*.

Til Husmandsstedets Indvielse som Folkemuseum var indbudt et større Antal Gæster fra København, Hillerød og det øvrige Nordsjælland. Efter at man havde gennemgaaet Museet, samledes man til et fælles Kaffebord paa Hotel Leidersdorff. Museumsforeningens Formand, *Anders Uhrskov*, gjorde Rede for Arbejdets Gang, og der blev talt af Stiftamtmand, Kammerherre *Howard Grøn*, Borgmester, Dommer *Carl Zahlmann*, Museumsinspektør *Jørgen Olrik*, Nationalmuseet, København, fhv. Gaardejer *Hans Kristensen*, Koldsbæk, Magister *Hans Ellekilde*, Dansk Folkemindesamling, Sognefoged *Christoffer Larsen*, Slotsforvalter, Oberst *Lewald*, Redaktør *Carl Behrens*,

Havneinspektør *Clemen Jensen*, Amdsraadsmedlem *Karl Hansen*, Lyngge, Gaardejer *Niels Jensen*, Furesøgaard, og Sparekasse-direktør *J. P. Bjellekjær*.

Det var en meget festlig Dag, og naar man var naaet saa vidt, skyldes det mange Menneskers Hjælp. Det var faktisk noget af en Folkebevægelse, man oplevede dengang. Museumsforeningen fik organiseret 80 Kredse over Størstedelen af Amtet, og en Tid var man oppe paa 2000 Medlemmer. Arbejdet støttedes — som Indvielsen bar Vidne om — af en Række af Amtets mest indflydelsesrige Mænd, men der er en udefra, som ikke bør glemmes, det er Lederen af Dansk Folkemuseum, senere 3. Afdeling af Nationalmuseet, Museumsinspektør *Jørgen Olrik*. Han var, kan man sige Husmandsstedets faglige Garant, og han var Folkemuseets trofaste Raadgiver til sin Død.

Dengang de første Artikler var fremkommet i de stedlige Blade den 3. Juni 1922, henvendte jeg mig til *Jørgen Olrik*, som tog med op og saa Lille Ravnebjergs hus. Et Par Dage efter sendte han mig et Brev, hvori han betegnede det gamle Hus paa Lavø Mark som „en god type paa et mindre trelænget boelst-ed og paa et sjællandsk landbo- og landsbyhaandværkerhjem fra tiden om 1800. Det forekommer mig at egne sig vel til at danne grundstammen i et folkemuseum for Nordsjælland“.

Denne Erklæring, der blev offentliggjort, var af megen Betydning for Sagens Fremme. Gang paa Gang maatte jeg, der var Nybegynder som Museumsmand, ulejlige *Jørgen Olrik* med Spørgsmaal om det ene og det andet, og han var altid hjælpsom, og han var det paa den venligste Maade.

Det var derfor naturligt, at han var til Stede ved Indvielsen af Museet, og at han ogsaa tog Ordet. Han havde paa en Maade staaet Fadder til Foretagendet.

I de følgende Aar, da vi indsamlede talrige Genstande, og da vi 1939 var naaet til at begynde Opførelsen af Udstillingsbygningen, var *Jørgen Olrik* stadig Folkemuseets Raadgiver. Han var sammen med Arkitekt *V. Holck*, Frederiksborg Slot, Medlem af det Udvalg, der skulde bedømme de Tegninger til det nye Museum, der indkom, da vi afholdt en Arkitektkonkurrence. Stundom svigtede Helbredet, men endog paa Sygesengen besvarede han en Forespørgsel om en lille faglig Finesse.

Jørgen Olrik var født paa Frederiksberg 1875 som Søn af Maleren *Henrik Olrik*. Blandt hans Søskende kan nævnes Folkemindeforskeren og Litteraturhistorikeren, Professor, Dr. phil. *Axel Olrik*, Forstander for Folkemindesamlingen, og Professor, Dr. phil. *Hans Olrik*, der var Forstander for Statens Lærerhøjskole.

Jørgen Olrik, der blev cand. mag. 1898, havde modtaget en værdifuld Paavirkning fra sit aandelige og kunstnerisk interesserede Hjem, ligesom Samlivet med de begavede Brødre virkede stærkt befrugtende paa ham.

Allerede som ung Student gik han ind i Museumsarbejdet, idet han blev Assistent ved Dansk Folkemuseum. Senere blev han dette Museums Leder og forestod Flytningen til Nationalmuseets store Nybygning 1938. Han var en meget kundskabsrig Mand. Som den stive Latiner, han var, oversatte han „Saksens Danesaga“ I—IV 1908—12. Med Gammeldansk var han meget fortrolig. Jeg har engang set ham staa over for et gammelt Haandskrift. Det var i Højskoleforstander Holger Begtrup's Arbejdsværelse. Begtrup, der ingenlunde var nogen Sinke i Skriftlæsning, forsøgte lidt famlende at tolke Runerne, men saa tog Jørgen Olrik fat, og det gik omtrent saa hurtigt, som naar vi andre læser vor Avis.

Mens Jørgen Olrik var en stor Dygtighed som Historiker og Museumsmand, havde han ogsaa Syn for den folkelige Side af Kulturhistorien og Museumsarbejdet, saadan som den dyrkedes af Autodidakter ude i Landet, og her ydede han Nordsjællandsk Folkemuseum en Hjælp, der baade faglig og moralsk blev af den største Betydning.

I min Hjemegn i Midtjylland brugte man nu og da om en Mand det Udtryk: Han er aldrig mere glad, end naar han kan gøre Folk en Tjeneste. Jeg har en Fornemmelse af, at noget lignende kunde siges om Jørgen Olrik. Han døde 1941.

Den 6. Juli 1950 oplevede Nordsjællandsk Folkemuseum den anden Mærkedag. Den Dag var det 10 Aar, siden Udstillingsbygningen (Arkitekt *M. P. Madsen*) blev indviet. Det havde taget 15 lange Aar at naa saa vidt, men nu var Tingene paa Plads — de, der kunde være der altsaa, for naturligvis var Museet for lille — og en anelig Skare var samlet for at indvi Folkemuseets andet og sidste Led.

Efter en Rundgang i Stueetagen samledes man ovenpaa, hvor Fru *Nanna Gandil* med en Flok Gymnasiepiger, alle i farverige Folkedragter, der stod saa godt til Omgivelserne, serverede Vin og Kransekage, mens Talens Baand løsnedes. Sparekassedirektør *C. Andersen* dirigerede. Anders Uhrskov fortalte om Museets Historie, og der blev holdt en Række Taler af Amtmand *K. Ulrich*, Borgmester *Herm. L. Melskens*, Museumsdirektør *Otto Andrup*, Formanden for Dansk kulturhistorisk Museumsforening, fhv. Kredslæge *I. S. Møller*, Museumsdirektør *Knud Klem*, Helsingør, og Sparekassedirektør *C. Andersen*.

Ogsaa det var en smuk Dag, som mange vil mindes med Glæde Men der var een Mand, som ikke var til Stede, og som Museumsforeningen ikke bør glemme, det var Stiftamtmand, Kammerherre *W. Oxholm*, der Aaret før var gaaet af som Amtmand over Frederiksborg Amt, en Stilling han havde beklædt siden 1932. Han havde været Næstformand for Museumsforeningen, og han havde været det af Gavn. Et kulturhistorisk Arbejde kan man opfatte paa tre Maader, man kan forstaa det med Forstanden, man kan forstaa det med Hjertet, og man kan forstaa det med begge Dele. Dette sidste gjorde *W. Oxholm*. Han var virkelig levende optaget af den Ting, og det kom os navnlig til gode paa et bestemt Omraade. *W. Oxholm* sad i Bestyrelsen for Den Raben-Levetzauske Fond, der aarlig uddeler Understøttelse til forskellige Formaal. „Prøv at søge Den Raben-Levetzauske Fond“! sagde han en Dag. Vi søgte, og en Dag i Begyndelsen af 1937, kom der Meddelelse om, at Museumsforeningen havde faaet bevilget 2000 Kr. Det var dog en Skilling, og vi trængte haardt til Pengene. Jeg ringede straks til Stiftamtmanden for at takke, og jeg skal aldrig glemme den Varme, jeg mødte. *Oxholm* bogstavelig talt lo af Glæde: „Ja, jeg var saa glad ved, at jeg kunde skaffe Dem de Penge“!

Vi skulde jo gerne bygge, og det kneb at faa Midlerne samlet. Disse 2000 gav et stort Skub fremad. Men ikke nok dermed. To Aar efter, i 1939, fik vi atter 2000 Kr. fra samme Fond. Da Museet var færdigt og alt betalt, havde vi en Gæld paa 2000 Kr. Det var jo ikke saa lovende. Men havde vi ikke haft *W. Oxholms* Støtte, vilde Gælden altsaa have været 6000 Kr., og saa havde vi maaske slet ikke vovet at indlade os paa noget Byggeri.

Mærkeligt var det, for netop da Krigen brød ud September 1939, stod Museet færdigt til Indflytning, og vi sled og slæbte for at tømme det Loft i en af Frederiksborg Slots Udbygninger, som Slotsforvaltningen saa venligt havde overladt os til Magasin. Det var altsaa i den ellefte Time, vi fik bygget. Var der gaaet et eller to Aar til, var alt blevet dyrere, og saa var det maaske aldrig sket. Saa nær var det hele altsaa ved at glippe, og naar det lykkedes at gennemføre Planen i Tide, skyldes det naturligvis manges Hjælp, Frederiksborg Amts, Hillerød Byraads og sidst, men ikke mindst, Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasses store og gode Bidrag. Men — trods alt — de 4000 Kr., W. Oxholm skaffede os udefra, var maaske alligevel det Beløb, der blev afgørende for Sagen Gennemførelse.

Penge er godt, men det Sind, de gives med, er maaske alligevel til syvende og sidst det værdifuldeste, og W. Oxholms varme Forstaaelse bør vi aldrig glemme, den var en stor Opmuntring i Arbejdet.

Et Par Linier om denne Mands Data.

Waldemar Henry Theodor Oxholm var født 1868 i Bogense som Søn af Kaptajn, Postmester L. L. J. Oxholm. Cand. jur. 1892, juridisk Manuduktør, ansat i Indenrigsministeriet, Kontorchef 1910, Stiftamtmand over Lolland og Falsters Stift og Amtmand over Maribo Amt 1912, Amtmand over Frederiksborg Amt 1932—1939, da han tog sin Afsked. Oxholm var som Embedsmand kendt for sin venlige Imødekommenhed i Forbindelse med sin usædvanlige saglige Indsigt. Han blev derfor meget afholdt, og han forstod at faa Tingene til at glide. Oxholm udarbejdede et meget nyttigt Værk „Haandbog i dansk Kommunalvæsen. I. Landkommunernes Styrelse“, 1916, ny Udgave 1935 under Titlen „Landkommunernes Styrelse“.

Han store Indsigt kom til Anvendelse paa mange Omraader. Man har vel Lov at tilføje, at W. Oxholm var meget nationalt interesseret og en dyb religiøs Personlighed. Han døde 1945.

HJALMAR OG HULDA

Nordsjællandsk Folkemuseum ejer et stort Antal gamle Folkeskrifter og Viser. Af de første er en Del udstillet i Montre Nr. 10, medens et alsidigt Udvalg af Viserne findes i Nr. 11.

Af Folkeskrifterne, der aabenbart er de ældste Tryk, anføres her nogle Titler.

„Caroline eller den deilige Bonde-Pige, som blev Dronning og derefter Bonde-Qvinde igjen. Haderslev 1801“.

„Kullemandens høist mærkværdige Spaadomme om de sidste Begivenheder især om det lykkelige Udfald af Danmarks nuværende Krig og den nærmeste Fremtid efter samme.

Funden paa et høit Fjeld i Sverrig af Knud Christjensen og optegnet af ham. Pris: 4 Skilling. Kjøbenhavn. Udgivet og forlagt af, samt trykt hos Behrends Enke, 1849.“

„Udtydning af det høist mærkelige *Himmeltegn*, som den 17de April 1850, om Aftenen mellem Kl. 8 og 9 viste sig i Form af et flammende Sværd til Skræk og Advarsel for Oprørere og Meenedere. Optegnet af K. P., en 89-aarig gammel Mand. Pris 6 Skilling. Kjøbenhavn. Forlagt af samt trykt hos Behrends Enke.“

„En meget smuk og underholdende Historie om *Brødrene Lillekort og Kong Lavring*, som gik grumme tidligt ud i Verden, deres vidunderlige Hændelser, og Førstnævntes seierige Kamp med tre Trolde, som tilsammen havde 30 Hoveder, eller *Skibet, Sværdet og den store Maltbrygning*. Pris 4 Skilling. Kjøbenhavn 1853. Efter „norske Folkeeventyr“ udgivet og forlagt af, samt trykt af Behrend's Enke.“

„Trende smaa og lystige Historier til Tidsfordriv i ledige Timer.

Den første: Om en Bondesøn, som vilde lære Kejsereens Haand-

værk. Den anden: Om den latterlige Lærrets-Kræmmerske. Den tredie: Om den narreske Bygmester. Trykt i dette Aar."

Af Viserne i Montre Nr. 11 er et stort Antal udgivet paa *Jul. Strandbergs Forlag*, som i de sidste Aartier i forrige Aarhundrede spillede en ikke ubetydelig Rolle med Hensyn til den jævne Befolknings aandelige Ernæring. Der kan derfor være Grund til at ofre et Par Linier paa denne Mand og hans Virksomhed.

Peter Julius Strandberg var født 1834 i København og døde sammesteds 1903. Han blev uddannet som Typograf, men efter at han havde arbejdet ved dette Fag og været ansat som Journalist ved forskellige Blade, aabnede han 1861 en Forretning paa Hjørnet af Vingaardsstræde og Holmensgade under Firma *Jul. Strandbergs Forlag*. Han udgav Folkeskrifter i egen Bearbejdelse, humoristiske Samlinger, „Glade Bekendte“ og „Blus“, for en stor Del forfattet af ham selv, opbyggelige Smaa-bøger, Læge- og Landvæsensbøger, han genoptrykte gamle Folke-bøger „Olger Danske“, „Fortunatus“, „Uglspil“, men navnlig blev han bekendt som Forfatter og Udgiver af Tusinder af Skillingsviser, der bl. a. behandlede Døgnets Begivenheder.

Jeg har kun paa et Omraade personligt mødt *Jul. Strandbergs* Produktion. I Midten af Halvfemserne gik jeg til Oplæsning i den stedlige Afholdsforening i mit Fødesogn Tørring i Midtjylland, hvor Foreningens Formand, en Stationsforstander, læste op, fortrinsvis af „Blus“. Indholdet var fattigt og fladt, aabenbart skrevet for Galleriet. I de samme Aar hændte det, at man paa Tørring Marked i et 10 Øres Lotteri kunde vinde en Vise, men der var ingen, der tog dem alvorlig. I jyske Hjem har jeg aldrig set hverken Viser eller Folkeskrifter.

Her i Nordsjælland solgtes Skillingsviserne endnu ind i dette Aarhundrede. Jeg kom her til Egnen 1904, og jeg mindes, at jeg i Helsingørsgade i Hillerød har set Viser udstillet i et Kældervindue, hvor de hang over en Snor.

At disse Viser og Folkeskrifter har været ret almindelige i Nordsjælland faar man et Indtryk af gennem det store Antal af disse Tryk, Folkemuseet i sine første Aar modtog som Gave.

En af de populæreste og mest smægtende Viser er *Hjalmar og Hulda*. Folkemuseet ejer intet Tryk af den, men derimod to

andre. „*Hjalmars Længsel efter Hulda*, da han var i fremmed Land. Efter et Brev, som er fundet i den grevelige Families Arkiv, da det blev flyttet“, og „*Hjalmar og Hulda*, eller det brudte Troskabsløfte. En smuk og sandfærdig Kjærligheds-historie, ved J(ulius) S(trandberg).“ Denne sidste er altsaa paa Prosa og kostede 25 Øre, begge paa Jul. Strandbergs Forlag. Visen om Hjalmar og Hulda vandt vid Udbredelse, og den kendes endnu. Den kan vel nok siges at være Typen paa den Art Kjærlighedsviser, hvorfor det ogsaa kan være rimeligt at aftrykke den her. Hillerød Folkebibliotek maatte for et Aars Tid siden til Brug for Undervisningen i et Gymnasium fremskaffe et Eksempplar af Visen. Det har imidlertid vist sig, at denne utrykte afveg ret meget fra Julius Strandbergs trykte, baade i Form og i Længde. Haandskriftet har 20 Vers mod Strandbergs 23. Vi gengiver derfor den trykte, og til Sammenligning aftrykkes efter det første Vers Haandskriftets første.

Visens Forside ser saaledes ud:

Nr. 1
HJALMAR OG HULDA,
eller
Det brudte Kjærligheds-Løfte.

En smuk, men sørgelig Sang om de to Elskende, som i Livet blev skilte, fordi Pigen sveg sin Ven, medens han var borte, men hvorledes de i Døden forenedes og nu hvile sammen.

Indeholder 23 Vers.

Og:
HARALD OG SIGNE.
Pris 10 Øre.

Kjøbenhavn (1879).
Jul. Strandbergs Forlag og Tryk.
Faas i Boghandelen, Holmensgade 18.

Og her er Melodien:

Paa blomsterklædt Bakke sad Hjalmar saa tavs,
Thi Afskedens Time var nær;
Han skulde snart drage til fremmede Land
Og kæmpe mod Fjendernes Hær.
Hans Hjerter det banked, mens Vestvinden lufted,
Han sukked, skjøndt Blomsterne yndelig dufted.
Han vented paa Hulda, hans Glæde og Lyst,
Hans elskede Pige og eneste Trøst.

(Haandskriftet:

Paa blomsterklædt Bakke red Hjalmar saa tyst,
thi Afskedens Time var nær.
Han skulde bortrejse til fremmede Kyst
at drage mod Fjendernes Hær.
Saa duftende stode de Blomster i Enge,
og Vinden den suste i Skov og i Vænge;
sin Hulda han vented', sin elskede Mø,
for hvem han vil leve, for hvem han vil dø.)

Og Solen sig nejed og Himlen blev rød,
Og Skyerne stege fra Vest,
Hans Kinder blev hvide, og bleg som en Død
Han vilde bestige sin Hest.
Da saae han i Frastand sin Hulda at komme,
Han hørte Soldaternes Trompet og Tromme,
Da tøjred han atter sin modige Hest,
Og iled til Hulda saa glad som til Fæst.

„O Hulda, du Elskte, kom hid i min Favn,
I Morgen jeg rejser fra dig.
Forglem ej din Hjalmar, forglem ej mit Navn,
O Hulda vær tro imod mig.
Thi stedse, i Fald jeg maa blive i Live,
Du trofast og ung i min Tanke skal blive;
Ja, lov mig, du Hulde, at være mig tro,
Da glemmes min Sorg og mit Hjerte faar Ro.“

„Min Hjalmar, ret aldrig jeg bryder min Ed,
Og ej skal jeg glemme dit Navn;
Jeg misted min Glæde, jeg misted min Fred,
Om du tog en Anden i Favn.
Det aldrig skal spørges, hvor end jeg skal vanke,
At jeg skulde skænke en Anden min Tanke.
Før Døden os kalder, før skilles vi ej,
Mit Hjerte for evigt kun tilhører dig.“

„Nu vel, da jeg siger et kærligt Farvel,
Farvel da, min yndige Brud.
Jeg elsker dig, Hulda, i Sorg som i Held,
Det Ord hører Himmelens Gud.
Blandt Kugler og Strid du min Tanke skal være,
Hvis Gud fører atter mig hjemad med Ære,
Og vil os forlene med Sejerens Krands,
Da drager jeg hid med Musik og med Dands.

Du elsker mig, Hulda, og Jorden mig bær,
Jeg Duggen paa Rosen er lig,
Du elsker mig, Hulda, og Lykken den er
Ej nu mere fremmed for mig.
Jeg mindes, O Hulda, din Nattegal-Stemme,
Der lyder saa dejlig i Skoven herhjemme,
Farvel, du min Elskte, et kærligt Farvel,
Farvel, søde Hulda, og bed for mit Held.“

Han trykkede Hulda saa ømt til sit Bryst,
Og Læberne mødtes til Kys.
Og Maanen beskindet den blomstrende Kyst,
Og Natten var stille og lys.
Nu Hjalmar red hjemad med Taarer i Øjet,
Hans Hest bar ham fremad og sprang saa fornøjet,
Den Nattegal sang i den dejlige Lund,
Da Hjalmar drog bort just i Midnattens Stund.

Men næste Dags Morgen før Solen stod op,
Lød krigersk Tompeternes Klang,
Som Løjtnant red Hjalmar nu foran sin Trop,
Og hilste med Sablen og sang:
„Farvel, du min Fader, farvel, kjære Moder,
Lev vel til vi ses, baade Søster og Broder.
Farvel, elskte Hulda, farvel nu paa Stand,
Farvel, du mit elskede Fædreland!“

Saa red de mod Havnen med Sang og Musik,
Og stege saa trøsig ombord,
Og Bølgerne sagte fra Strandbredden gik,
Og Vinden frembruste fra Nord.
De styrede Kursen mod Frankerigs Lande,
Den sjette Dags Morgen ved Kysten de stande,
I hurtige Marscher de ilede frem
Til Franskmandens Lejr, hvor man ventede dem.

Og syv Aar gik hen inden Krigen var endt,
Det var i Skærsommer en Dag
Da Hjalmar mod Norge sig atter har vendt,
Med Glæde svang Troppen sit Flag.
Hans Lykke var stor, thi nu skulde han havne
I Glæde og atter sin Hulda omfavne,
Dog Hulda hun havde ej trofast holdt Stand,
Hun havde alt valgt sig en Anden til Mand.

En stjerneklar Aften gik Alle i Land,
O, hvor var de glade i Sind.
Nu stod de jo atter paa Fædrestrand,
De Krigsmænd med brunede Kind.
Men Hjalmar red fremad i Natten saa rolig,
At favne sin Hulda i Fiskerens Bolig.
Dog Huset var lukket, hans kaldende Røst
Kun hørtes som Ekko langs blomstrende Kyst.

Saa bandt han da Hesten, til Døren han gik,
Og bankede sagtelig paa.
Og lige derefter at skue han fik
En Fisker ved Vinduet staa.
Han spurgte: „Hvem banker paa Døren saa silde?“
„En Løjtnant det er alt fra Gyldenstolskilde!“
„Hvem søger du da, og hvorfra kommer du?“
„Jeg søger min Hulda, saa svar mig da nu!“

„Ja saa, det er Hjalmar, nu kjender jeg dig,
Velkommen fra fremmede Land.
Dog søg ikke Hulda, thi her er hun ej,
Hun færdes i højere Stand.
Forældrene døde, og Fiskerens Hytte
Blev hende for trang, derfor vilde hun flytte.
I Dag med Grev Rosenkrands stod hun just Brud
Og er nu hans Hustru for Verden og Gud.“

„O Himmel og Afgrund! mit Hjerter, o brist!“
Skreg Hjalmar og slog sig for Bryst.
Mit Bedste paa Jorden det har jeg nu mist,
Paa Jorden jeg finder ej Trøst.
O, Hulda, o, Hulda! hvor kunde du svige!
Jeg elskede dog saa oprigtig min Pige!
Dog Hævn vil jeg øve, saa sandt jeg er her,
I Aften man skal spørge Nyt fra mit Sværd.“

Saa red han afsed da i Midnattens Stund
Til Slottet, hvor Brylluppet var,
Og Hesten den skummed, i Blod stod dens Mund,
Den vrinsked og Skoven gav Svar.
Snart brused' Musikken fra Salen derinde
Og tusinde Lys ud fra Kronerne skinne;
Hans Hjerter det rased, han standsed sin Hest,
Og tren ind i Salen som ubuden Gæst.

Han standser i Døren, han stirrer omkring,
Forvirret omvanker hans Blik,
Af Fingeren drog han den gyldene Ring,
Som en Gang af Hulda han fik.
Og Taarerne væde de dødblege Kinder,
Snart Blikket den elskede Hulda gjenfinder,
En Myrtekrands smykker den dejlige Brud,
Der svigted sin Hjalmar og glemte sin Gud.

Han trykkede Bruden saa haardt i sin Favn:
„O Hulda, o, hvad har du gjort?
Du svigted din Hjalmar, du glemte hans Navn,
Ak, tænk paa den Ed, som du svor.
Du ægted en Anden, men ham skal du miste;
O Hulda, o Hulda, mit Hjerte maa briste.
Jeg elsked dig trofast i Sorg som i Lyst,
Men hvor skal jeg nu finde Glæde og Trøst!

Se her er den Ring, som en Gang du mig gav,
I ti Aar jeg trofast den bar,
Vel skal den ej pryde min Haand til min Grav,
Dog aldrig jeg plettet den har.
Men hvad vil du sige, naar snart du nu skuer
Min Grav, mon da ikke fortærende Luer
Vil pine dit Hjerte og røve din Ro
Naar Natten med Mørke omhyller dit Bo.“

Da segnede Hulda; afmægtig hun laa,
Og Krandsen af Hovedet faldt,
Dog Hjalmar den splitted i Stykker saa smaa,
Men Brudgommen blev nu hidkaldt.
Og Hjalmar han uddrog sit Sværd da i Vrede,
Og Brudgommen sit, og forbitret de strede,
Ung Hjalmar han hugged saa Sværdet det klang,
Og Brudgommen dræbtes og Blodet det sprang.

Derefter jog Hjalmar sit Sværd i sit Bryst,
Og Alle af Salen forsvandt,
End kaldte paa Hulda i Døden hans Røst,
Nu laa der da to Lig forsandt.
Da vaagnede Hulda fra Afmagtens Slummer,
Hun stirred forvildet, ej Tanker det rummer!
Da hun saae sin Brudgom laa død i sit Blod
Tilligemed Hjalmar, som grumt hun forlod.

Nu bragte de Hjalmar til fædrene Borg,
Til Gyldenstols skovsmykte Kyst,
Derhjemme der fødtes saa blytung en Sorg
I begge Forældrenes Bryst.
Man lagde hans Lig i en Stue ved Haven,
I Fred, medens Graveren uddybed Graven.
Men næste Dags Morgen, da Alting var tyst,
Man Hulda fandt død ved hans blodige Bryst.

Der laa hun og slyngede om ham sin Arm,
Hans Haand holdt hun trykt til sin Mund,
Der hviled de stille med Barm imod Barm
Som hin Gang i Aftenens Stund.
Saa lagdes de Begge i Graven tilsammen,
I Døden blev Brylluppet holdt uden Gammen,
Der hvile de begge, de elskende To,
I Livet bor Sorgen, i Graven er Ro.

Hver Gang, siger Sagnet, naar Midnatten har
Sit taagede Tasmørke lagt
Paa Bakken, hvor Hjalmar og Hulda for var,
Staar Hulda i sølverhvid Dragt.
Paa Pladsen, hvor Kjærligheds Sang de istemte
Og udtalte Eden, som Hulda forglemte,
Staar Hjalmar og Hulda med udslaget Haar
Og favnes og svinde naar Midnatten slaar.

Tilføjelse. Efter at ovenstaaende var sat, har jeg erfaret følgende. Da en Sjællænder i Sommer var paa Biltur i Vestjylland med sin Familie, blev han et Sted paa en Landevej standset af en Mand, der stod og vinkede. Man besluttede at tage ham op, og han fik Plads ved Siden af Bilejeren. De kom i Samtale, og paa Spørgsmaalet, hvad han beskæftigede sig med, svarede Manden, at han gik rundt og solgte „Hjalmar og Hulda“. — „Det kan De da ikke leve af?“ blev der spurgt. „Jo, det kan jeg godt,“ var Svaret.

Det ses heraf, at den gamle Kærlighedsvisen endnu er i Live hos Befolkningen.

NORDSJÆLLANDSKE BONDEMØBLER

„Fortæl mig, hvem du omgås, — og jeg skal sige, hvem du er.“ Dette gamle ord har ganske vist i første række relation til forholdet mellem mennesker indbyrdes, men det kan også have megen gyldighed, når talen er om forholdet mellem mennesker og møbler. De ting, som en familie eller et enkelt menneske omgiver sig med, er i mange henseender talende vidnesbyrd om, hvordan vedkommende er. Den måde, hvorpå man indretter sit hjem, afspejler ikke så lidt af ens væsen.

I gamle dage, da håndens værk var ene om at præge bolig-udstyret, gjaldt dette i endnu højere grad end nu, hvor så godt som alle er henvist til at købe forholdsvis ens og færdiglavede ting. Derfor er gamle møbler og brugsgenstande ganske særligt udmærkede vejledere, når man gerne vil vide noget om svundne tiders mennesker og levevilkår. Det er forbavsende, hvad en opmærksom iagttager af gamle ting vil kunne udlede, ikke blot om tingene selv eller om deres anvendelse, men også om de mennesker, der har brugt dem eller formet dem.

Gamle bondemøbler fortæller først og fremmest om bondehjems indretning gennem tiderne. Som regel har jo hver enkelt ting haft sin faste plads og funktion i en helhed. Men ved siden deraf åbenbarer de adskilligt om, hvad vore forfædre har fundet naturligt, praktisk og smukt. Sådanne begreber er jo i høj grad tidsprægede. Endvidere fortæller de mangt og meget om deres ophavsmænd, om snedkernes og malernes duelighed. Det er jo en kendsgerning, at rigtigt håndværksarbejde — lad det være nok så primitivt — bærer et umiskendeligt præg af den person, der har lagt hele sin kunnen og ikke så lidt af sin sjæl ind i sit værk.

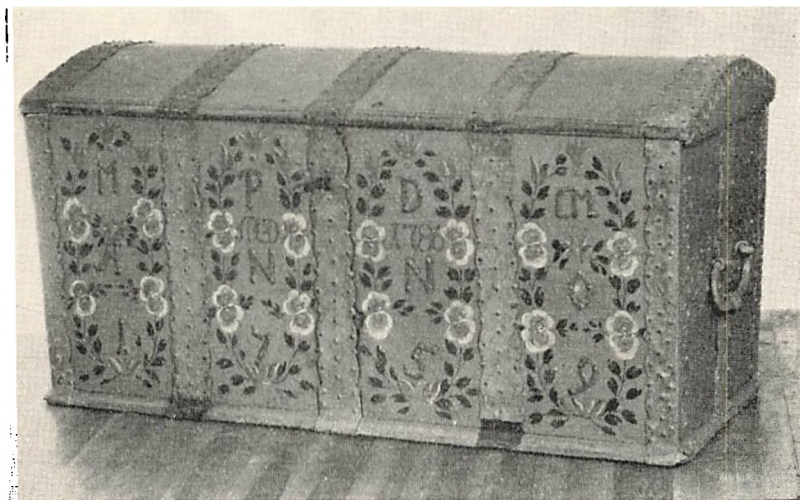
Men man kan gå endnu videre, f. eks. give til at betragte gamle møblers stilejendommeligheder og derved forsøge at finde ud af, hvilke påvirkninger der er at spore, hvorfra disse kan være kommet, og på hvilket tidspunkt de har sat ind. Når talen er om almuemøbler, spiller det, man med et fagudtryk kalder *retarderet* (d. v. s. forsinket) *stil*, en vigtig rolle; det gælder her ofte, at hendøde stilformer lever videre eller tages op påny som følge af mere eller mindre tilfældige indvirkninger, længe efter at de ellers er blevet umoderne.

Gennem sådanne iagttagelser vil man som regel kunne nå frem til at konstatere en række lokale ejendommeligheder i udformning, udsmykning eller materialeanvendelse. Det må være en af de vigtigste opgaver for egns- eller landsdelsmuseer at indsamle de egnsprægede genstande, d. v. s. sådanne ting, som med bestemthed vides at hidrøre fra den pågældende egn, og derfor kan tjene til at belyse dens lokale særpræg. Vort lands naturlige struktur og dets lidenhed har hverken befordret eller bevaret den egnsprægede kultur i samme omfang, som det f. eks. er tilfældet i vore nordiske nabolande, hvor fjerne bygder og isolerede egne helt ned til nutiden dannede selvstændige enheder med typiske kulturelle ejendommeligheder. Så meget større grund er der for os til at være opmærksomme på de ret få og mindre udprægede variationer, der har været her, og som gamle brugsting nu næsten er ene om at kunne belyse.

Nordsjællandsk Folkemuseum på Jægerbakken i Hillerød rummer efterhånden ikke så få gamle, egnsprægede møbler; der er derfor her god lejlighed til at sætte sig ind i vor landsdels gamle boligkultur. Har man i forvejen været på Frederiksborg og dér set de højere samfundsklassers mere forfinede møbler, vil det at gå i Nordsjællandsk Folkemuseum og her betragte bondemøblerne kunne give anledning til mange frugtbringende sammenligninger og medvirke til at uddybe det helhedsindtryk, man danner sig af fortiden. I det gamle husmandssted vil man finde hver ting på sin rette plads i rummene; her er det helheden, man uvilkårligt først hæfter sig ved. Netop sådan så der ud i et beskedent landbohjem for omkring 150 år siden. I udstillingsbygningen derimod er det enkeltgenstandene, der dominerer, — tingene løst ud fra deres sammenhæng, men derfor lige værdifulde som midler til at

skaffe sig et indblik i tidligere tiders levevilkår og nå til en forståelse af datidens mennesker.

Der er al mulig grund til at opfordre Nordsjællændere, som nærer interesse for deres landsdels kulturhistorie, til at aflægge et besøg begge disse steder. Måske det også kunne tilskynde en og anden til i fremtiden at betænke museet ved eventuelle udran-

Lågekiste fra Lyngerup mølle i Hornsherred.

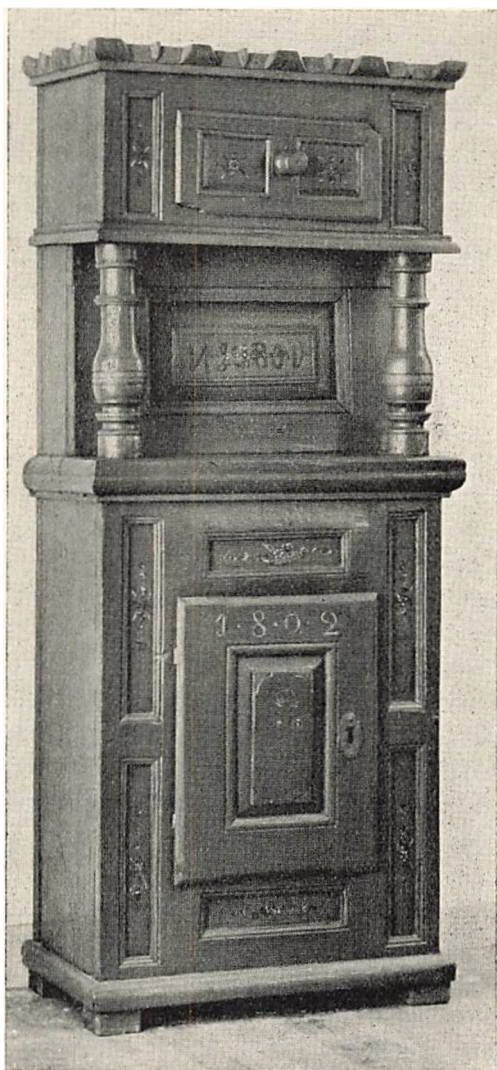
geringer af gamle ting derhjemme og derved sikre det yderligere tilvækst af gode og typiske genstande fra vor egn.

Igennem adskillige århundreder var *kisten* det mest almindelige opbevaringsmøbel i ethvert bondehjem. Heri kunne man bekvemt gemme mangt og meget af det, der nu engang hørte til et hjem, sengetøj, linned, hynder o. l. En kiste var tillige et praktisk opsamlingssted for ugifte døtres udstyr, som forældrene altid havde i tankerne i god tid. Omend fra begyndelsen et udpræget nyttemøbel, blev lågekisten tillige snart et prydmøbel. Forbilledet var de fine udstyrskister, som adelige familier i 1500- og 1600-årene lod lave til deres giftefærdige døtre. De blev meget rigt prydede, oftest med den fra hjemmet bortdragende adelsjomfrus udskårne ahnevåbner som det vigtigste led i decorationen. Bønderne efterlignede disse forbilleder så godt de formåede:

udstyrsskikken var jo den samme hos dem. Men i stedet for med slægtsvåben, som de ikke havde, pyntede de kisterne med forældrenes — undertiden alene datterens — navnebogstaver. En altfor kunstfærdig og kostbar dekoration som billedskæring og staffering var der som regel hverken råd eller mulighed for i de små landbohjem, men man klarede sig godt med landsbymalerens farverige blomsterdekorationer. På en kraftig blå, grøn eller rød bund kunne de tage sig prægtigt ud. Ligesom i adelige kredse forekom det ikke så sjældent blandt bønderne, at sådanne udstyrskister blev malet op af det efterfølgende slægtled og forsynet med nye navnebogstaver samt nyt årstal for derefter måske påny at blive brugt som brudekiste.

Den her afbildede udstyrskiste hidrører fra Lyngerup i Hornsherred. Den er — som det oftest var tilfældet med brudekisterne — lavet af egetræ. Formen er den i 1700-årene mest gængse, med svagt skrånede sider og med buet låg uden karm. Selve kisten er malet lysegrøn, men de med nagelbukler udhamrede, fligede beslagbånd er røde. I de fire felter på forsiden er påmalet mørkegrønne bladkranse med mørkerøde tulipaner og rødhvide dobbeltroser. Indenfor bladkransene står med pånaglede rødmaledede jernbogstaver inskriptionen M P D samt et sammenslynget L M L og derunder A N N O 1759. Navnebogstaverne angiver utvivlsomt den pige, til hvis udstyr kisten er lavet (Maren Poulsdatter?) samt hendes hjemsted (Lyngerup mølle?). I de to midterste felter er senere indføjte navnebogstaverne A L D (Anne Larsdatter?) samt årstallet 1786. Dette må være sket i forbindelse enten med den ovennævnte datters bryllup eller med en ny kones (svigerdatters) indrykning på gården. Målene er: højde 71,5, længde 146 og bredde 65 cm.

Kisten blev 1928 skænket til museet af møller H. S. Simonsen, Lyngerup mølle. Efter erhvervelsen blev den restaureret af konservator Th. Kjølner, Hillerød, hvorunder dens oprindelige farver og dekorationer fremkaldtes og kunne benyttes som grundlag for ny opmaling. Ifølge en gammel familietradition skal kisten i 1807, da englænderne var gået i land på Sjælland, være bleven nedgravet i jorden med familiens sølvtøj og andre værdigenstande. Den bærer dog ikke synlige spor af at have lidt særlig overlast ved denne behandling, så formodentlig er den ret hurtigt,

Stolpeskab fra Nordsjælland.

da faren for plyndringer var overstået, igen kommet frem for dagens lys.

Ved siden af kisten har fra gammel tid *skabet* været et vigtigt møbel i de gamle landbohjem. En speciel sjællandsk skabsform er de smalle stolpeskabe, som var et fast led i næsten enhver

borgerlig stue på Christian IV's tid. De forplantede sig ud over hele Sjælland og anvendtes i de efterfølgende århundreder i bøndergårdene især som *bordendeskabe*, d. v. s. anbragt stående på bænken i vindueskrogen ved siden af husbondens plads. Almindeligvis blev de brugt som gemmest ed for husets værdigenstande, rede penge, sølvtøj, vigtige papirer og lignende. En hyppigt forekommende type på sådanne bordendeskabe illustreres gennem det her afbillede stolpeskab, hvis nøjagtige hjemsted desværre ikke kendes, men som dog med sikkerhed vides at være fra Nordsjælland. Det er af fyrretræ, malet mørkegrønt, med røde kantlister og profillister og med blomstermaling i fyldingerne. Skabet er tredelt. Øverst er der et fremspringende skuffeparti, der fortil bæres af to svære, drejede og profilerede stolper, som støtter på skabets underdel. Gesimsen dannes af en groft udført og stumpt afskåret æggestav, der røber, at skabet må have raget helt op imod stueloftet. I det tilbagetrukne mellemparti er der bag stolperne et smalt skab, hvis fyldning kan trækkes ud til siden som en skydelåge; herpå er malet nogle ubehjælpsomt formede navnebogstaver: N L og B I D. Den høje underdel har en fyldingsdør, som foroven, forneden og ved siderne er omgivet af små aflange fyldingsfelter. På selve skabslågen er påmalet årstallet 1802. Skabets mål er: højde 146, bredde 61,5 og dybde 32 cm. Af højden kan man slutte, at loftshøjden i den bondestue, hvor skabet har stået, må have været omkring 2 m, idet bænken, hvorpå det har været anbragt, har været ca. 50 cm høj.

Som det tredje møbel i rækken afbildes et velbevaret og solidt *langbord* hidrørende fra Hammersholt ved Hillerød. Det er af egetræ, med en enkelt fyrretræsskuffe i sargen. Den oprindelige af to svære egeplanker bestående bordplade, som både i størrelse og tykkelse har det helt rigtige format, er her bevaret, hvilket ellers ret sjældent er tilfældet; de fleste gamle borde har fået deres skiver fornyet flere gange. Pladen ligger løst ovenpå bordstellet, idet et par svære tværlister på undersiden falder lige ned langs sargens endepartier og sørger for, at den ikke kan forskubbes. Benene udgøres af svære, firsidede, balusterformede stolper, som forneden er sammenholdt af en tung, åben fodramme, der er tydeligt mærket af langvarigt slid. Både på sar-

gen og på benene ses rester af en oprindelig mørkegrøn maling. Målene er: længde 175, bredde 77 og højde 80 cm. Bordet, som museet i 1940 fik skænket af gårdejer Ole Larsen, Hammersholt, er utvivlsomt et meget gammelt stykke, i hvert fald fra 1700-årene, muligvis en del ældre. Dets form er typisk for baroktiden.

Egetræsbord fra Hammersholt ved Hillerød.

Et langbord som dette havde i Nordsjælland, ligesom i de fleste andre dele af vort land, sin plads foran bondestuens vinduesbænk. Husbonden sad for bordenden med ryggen mod stuens ene tværvæg og således, at han havde udsigt til gårdspladsen. På vinduesbænken havde gårdens karle deres pladser, medens husets kvinder under måltidet måtte stå op ved langbordets forside for nemt at kunne „gå for borde“, d. v. s. bringe maden på bordet. Om Aftenen, når hele husstanden efter dagens slid samledes omkring langbordet for at fordrive tiden med alskens husflid og håndgerning, blev der naturligvis sørget for siddepladser til alle. Slog det ene langbord da ikke til, og var stuen tilstrækkelig stor, kunne der undertiden stå to langborde i forlængelse af hinanden langs vinduesvæggen. Dette var almindelig skik i Hedeboegnen, men har sikkert også kunnet træffes i Nordsjælland.

I sådanne tilfælde var der ofte mellem de to bordender anbragt

en såkaldt *foldebænk*, hvis ryg var indrettet således, at den kunne vippes over fra den ene side til den anden. På den måde kunne den anvendes som siddeplads ved hvilket af de to borde, man i det givne øjeblik ønskede. Af sådanne foldebænke kendes der flere eksemplarer fra Nordsjælland. Den her afbildede er fra Melby, skænket 1923 til museet af gårdejer Ole Andersen, Ramsbjerggård. Den er lavet af aske- og fyrretræ og malet brun. Ryggen dannes af to svejfede fjæle, hvorimellem er indfældet udsavede bræststivere. De korte armlæn og armstolperne er drejede og profilerede. Benene er drejede og forneden sammenbundet af en åben fodramme, som i tidens løb er blevet meget slidt. Bænkens mål er følgende: længde 110, bredde 40, ryghøjde 93 og sædehøjde 53,5 cm.

En foldebænk som denne brugtes undertiden også som sengeleje for et barn. Blev den stillet op mod en væg, kunne ryggen, når den var vippet over, fungere som en slags sengehest, en praktisk hindring for at barnet — eller sengehynderne — kunne falde på gulvet.

De hårde bænke var så godt som de eneste siddemøbler, man havde. Magelige lænestole forekom kun sjældent i de gamle bondehjem, og fandtes de endelig, var det i reglen kun, fordi der i husstanden var gamle udslidte mennesker, som nok kunne have en rigtig hvileplads nodig. Gammelmors stol havde i sådanne tilfælde næsten altid sin plads ved siden af kakkellovnen; her kunne hun sidde godt lunt og uden at være nogen i vejen.

Den her afbildede *armstol* eller „vingestol“, som den kaldes, er et typisk eksempel på en sådan bedstemors stol; mange ældre mennesker vil sikkert nikke genkendende til typen. Den hidrører fra Stenlille og kom til museet 1936 som testamentarisk gave fra frk. Sidsel Kirstine Jensen (født 1854), datter af gårdejer Jens Madsen i Stenlille. Efter sin form at dømme kan den højst være op imod 100 år gamle. Dens forbillede må søges blandt de i borgerlige kredse så hyppigt forekommende Christian VIII-stole. Disse var som regel ret lette i deres konstruktion og udført af mahogni. Til bondebrug måtte de naturligvis antage en mere forgrovet form, således som vort eksemplar illustrerer. Mahogni passede også kun dårligt i en bondestue, hvis andre møbler var

lavet af hjemlige træsorter. Armstolen her er lavet af elmetræ. Kopstykket, rygbrættet og sargen er af svejftet form; armlænene er regelmæssigt svungne. Agterstavene er firskårne, medens forbenene er drejede og profilerede. Stolen har polstret og fjedret

Foldebænk fra Melby.

sæde, hvilket nok har været temmelig ualmindeligt; som regel nøjedes man med stopning. Det rigt blomsterbroderede klædesbetræk med navnebogstaverne B M D (Bolette Madsdatter?) og året 1821 har oprindelig ikke hørt til og siger derfor intet om stolens alder. Det er utvivlsomt ældre end denne, formentlig et gammelt hynde-betræk, som man har haft liggende og i det givne øjeblik har tilklippet og sammenstykket til sit nuværende

formål. Stolens mål er: ryghøjde 99, bredde 58, sædehøjde 47,5 og sædedybde 58 cm.

Til slut følger endelig et billede af en særpræget nordsjællandsk *hængehylde*, en såkaldt „tavlet“ eller „tavolet“. Den er

Vingestol fra Stenlille.

udført i slutningen af 1700-årene af rokkedrejer og parcellist Peder Ingvorsen i Tosted mark, Ølstykke sogn. Efter hans død omkring 1790 er den gået i arv først til en brodersøn, skrædder og husmand Ingvor Madsen, derefter til dennes søn, skrædder Mads Ingvorsen (født 1866) og til sidst til hans søster, som var gift med tømremester Lars Jørgensen i Hillerød, der 1947 skænkede hylden til Nordsjællandsk Folkemuseum.

De mest almindelige hængehylder er som bekendt de pyramideformede, som en senere Tid har givet benævnelsen „amagerhylder.“ Men ved siden af dem forekommer ret hyppigt firkan-

tede hylder som nærværende. Særlig på Sjælland blev der ofte udvist stor opfindsomhed ved deres udformning, hvilket vort eksemplar er et godt udtryk for. Den er lavet af fyrretræ og malet sort med røde kanter og tapper. De tre flade bræthylder sammen-

Tavolet fra Tosted mark, Ølstykke sogn,

holdes i hjørnerne af rigt profilerede, drejede stolper. De to nederste hylinders endestykker og forsider er iøvrigt udstyret med lave balustrader, dannet af tætsiddende små spolestykker, som i midten afbrydes af høje buepartier, der virker som portaler. På toppen og i bunden er der drejede tapstykker. Ingen skal være i tvivl om, at stykkets ophavsmand var rokkedrejer af profession! Målene er: højde 68,3, bredde 62,2, dybde 18,5 cm.

Hængehylden var en meget hyppigt forekommende inventar-genstand i bondehjemmene. Fra første færd blev den brugt som en slags udstillingshylde, hvorpå husets fine smågenstande, f. eks. særprægede glas, kopper m. m. placeredes. Det er derfor ikke til at undre sig over, at netop dette møbel indbød til kunstfærdig og fantasifuld udformning. Jørgen Paulsen.

Litteraturhenvisning:

Axel Steensberg: Danske Bondemøbler. 1949. (Alfr. G. Hassings Forlag, Kbh.).

BRUDEKRANSE

I foranstaaende Erindringer af Christine Larsen staar der Side 12 i Omtalen af en Dragkiste: „I øverste Skuffe fandtes Moders Brudekrans af kunstige Myrteblade.“

At saadanne Brudekranse opbevaredes som et smukt Minde Resten af Livet, findes der her i Nordsjælland flere Eksempler paa. Foruden ovennævnte, der stammer fra 1880, kan anføres tre, alle fra Aarene 1875—77.

Den første Brudekrans, jeg saa, var hos Christoffer Larsen og Hustru, Viirmandshus i Ørby. Den var anbragt i en Kasse med Glas for — noget lignende som et Skilderi, men dybere — og hang paa Væggen i Soveværelset for Fodenden af Sengene saaledes, at Ægtefolkene straks havde den for Øje, naar de vaagnede om Morgen.

Christoffer Larsen var født den 4. Marts 1855 paa Hyldebækgaard i Koldsbæk, Blidstrup Sogn. Han blev den 22. Juni 1877 gift med Nikoline Carlsen, der var født den 24. December 1854 paa Bakkeholm i Maarum. Hun blev tidligt forældreløs, først døde hendes Moder og 1860 hendes Fader, Carl Pedersen. At Hjemmet har været velhavende, ser man deraf, at da Dødsboet skulde sælges, fandtes der et trykt Katalog „over et betydeligt Indbo, nogle Vogne, endeel Kreaturer m. m.,“ ialt 386 Numre, der ved to Auktioner indbragte 2817 Rdl. 4 Sk. Kataloget, der giver et godt Indtryk af en veludstyret Gaards Besætning, Indbo og Løsøre i de Tider, er aftrykt i Anders Uhrskovs „Dagligt Liv,“ 1924, S. 168—171.

1877 købte Christoffer Larsen, Viirmandsgaard i Ørby, der laa, hvor den nuværende Købmandsforretning findes. 1881 blev Bygningerne flyttet til det Sted, hvor de ligger nu.

Hvad Navnet *Viirmandsgaard* betyder, har givet Anledning til forskellige Gisninger. For at faa at vide, hvad Sagkundskaben mener herom, har jeg spurgt Stednavneudvalget, der har givet følgende Svar: *Virmandsgaard* nævnes først i matriklen fra 1844 som *Viinmandsgaard*; men det må være fejlskrevet, ti Markbogen fra 1682 opregner som Nr. 1 i Kaarshøys Wang: *Wir-*

Brudekrans fra Klostergaarden
i Tjæreby Sogn.
36,5 × 41,5 × 6 cm.

mands Aas samt *Wirmands* gierde. Generalstabskortet fra 1934 har *Virmandsgaard*. Gaarden ligger ved Korshøj og Korshøjgaard, saa den har taget navn efter *Wirmands Aas*. Hvad saa *Wirmand* er, er en anden sag, men det synes at være et ellers ukendt personnavn el. tilnavn."

1905 byggede Christoffer Larsen *Viirmandshus* og overdrog Gaarden til sin Søn, Carl Larsen, der 1935 bortforpagtede den til sin Søn, Helge Larsen, som 1944 blev Ejer af Gaarden.

Paa den lille Landbrugsejendom *Viirmandshus* fejrede Christoffer Larsen og Hustru 1927 deres Guldbryllup, og de havde stadig Brudekransen fra 1877 for Øje. Christoffer Larsen døde den 11. Marts 1941, Nikoline den 23. Januar 1936. Ægteparret er åbildet i *Anders Uhrskovs Sagn og Tro*, 1923, Side 182 under Betegnelsen: *Gaardmandsfolk i Ørby 1877*.

Den anden Brudekrans, jeg fik Øje paa, fandtes paa Klostergaarden i Ebberholtsvang, Tjæreby Sogn. Her boede i sin Tid Jens Nielsen, der var født den 31. December 1851 paa Kildemosegaard i Ølsted. Den 23. Marts 1877 blev han gift med Maren Kirstine Hansen, født den 30. April 1855 paa Klostergaarden, og overtog samtidig hendes Fødehjem.

Brudekrans fra Tammosegaard, Store Lyngby Sogn.
27,4 × 31,8 × 3,2 cm,

Ved Brylluppet bar Maren Kirstine efter Tidens Skik en Brudekrans af kunstige Blomster. Den blev som hos Christoffer Larsen anbragt i en Kasse med Ramme og Glas og opbevaret i Hjemmet, indtil dens Ejerinde 1924 skænkede den til Nordsjællandsk Folkemuseum, hvor den hænger over en Bilæggerovn paa 1. Sal i Udstillingsbygningen.

Ogsaa dette Ægtepar oplevede at holde Guldbryllup. Jens Nielsen, der 1919 havde afstaaet Klostergaarden til sin Svigersøn, Gaardens nuværende Ejer, Anders J. Andersen, døde 8. December 1933, hans Hustru var død Aaret før, den 29. April 1932.

Den tredie Brudekrans er fra Store Lyngby. Det er en Myrtekrans, inden i hvilken Brudebuketten, der bestaar af Hjertegræs,

moden Havre og hvide kunstige Roser, er anbragt.

Paa Rammens Bagklædning er skrevet: Aar 1875 / Brudekrans / Ellen Margrethe Larsen / Store Lyngby / Tammoesgaard 14. Maj / Død $\frac{1}{10}$ 1927.

Brudekransen er 1947 skænket til Museet af Soren Larsen og Hustru, Tammoesgaard, senere Skævinge.

Ogsaa denne Brudekrans er udstillet paa Museet. Det er os en ganske særlig Glæde at opbevare disse smukke Minder om unge Kvinders store Højtidsdage. Det var vel nok noget af et Offer for Jens Niensens Kone 1924 at bortskænke dette Minde efter 41 Aars Ægteskab, men hun skønnede, at et Folkemuseum var noget værdifuldt, Museet skulde have hendes Brudekrans, og hun gav os den med et Smil, der var en Blanding af Vemod og Varme.

FORSKELLIGT

Husmandsstedet blev i Foraaret tækket med Undtagelse af Ladens ene Side, der fik nyt Tag for nogle Aar siden. Til Udstillingsbygningen er anskaffet en ny Skabsmontre, hvori Gaver og

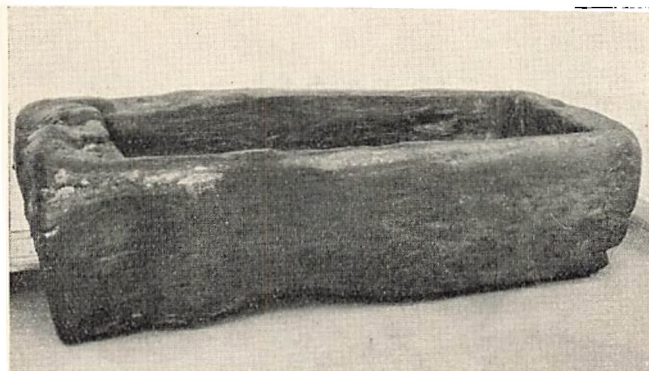

Den sidstlevende af de gamle Hestgardere: Gaardejer Lars Larsen, Harløse, Tjæreby Sogn, født i Harløse den 26. November 1842 og død samsteds den 2. Februar 1935, 92½ Aar gammel. Den 28. Maj 1866 præsenterede Eskadronen sidste Gang for Christian IX, der som Prins i 18 Aar havde været Korpsets Chef. Fotografiet er skænket af afdødes Søn, tidligere Sognepræst i Helsingø, L. S. Lyngh-Larsen.

andre Nyerhvervelser bliver anbragt, skiftevis med forskellige mindre Udstillinger. Ad den Vej vil man i Aarenes Løb kunne bringe adskillige Ting frem i Lyset, som Pladsmangel ellers nøder os til at magasinere. Fra Undervisningsministeriet havde Museumsforeningen den Glæde at modtage 400 Kr. til Hjælp til Anskaffelsen af nævnte Montre.

Af andre Tilskud har Museumsforeningen i Aaret 1949—50

modtaget følgende Beløb: Fra Frederiksborg Amt 500 Kr., Hillerød Byraad 500 Kr., Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasse 200 Kr., Helsing-Valby Sogneraad 10 Kr., Ramløse-Annisse Sogneraad 10 Kr., Slagslunde-Ganløse Sogneraad 10 Kr., Farum

Et Sulekar forarbejdet af en udhulet Egestamme. Skænket af Gaardejer Andreas Pedersen, Søsum. Sulekarret, der er 210 cm langt, 66 cm bredt og 55 cm højt, er gennemtrukket af – maaske Aarhundreders – Saltlage og meget tungt. Da det 1940 blev hentet, maatte der syv Mand til for at bære det op af Kælderen, hvor det var anbragt.

Sogneraad 10 Kr., Slangerup Landsogns Sogneraad 10 Kr., Uvelse Sogneraad 10 Kr., Gerlev-Draaby Sogneraad 25 Kr. og Asminderød-Grønholt Sogneraad 20 Kr. Desuden har Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasse til nærværende Aargang af *Kultur- og Folkeminder* ydet et særligt Tilskud paa 300 Kr.

Første Aargang af *Kultur og Folkeminder* fik en meget smuk Modtagelse af Offentligheden og skaffede Museumsforeningen 69 nye Medlemmer. Foreningen fortsætter nu med 2. Aargang, der paa Grund af særlige Forhold er blevet noget større, end det ellers er tænkt. Kontingentet er ifølge Beslutning paa Generalforsamlingen den 27. Januar 1950 forhøjet til 2 Kr., for hvilket Beløb man modtager nærværende Skrift gratis, ligesom Medlemskortet giver fri Adgang til Museet. Af *Kultur og Folkeminder* I er der et lille Parti tilbage, som Medlemmer kan købe for 2 Kr. pr. Stk. I Boghandelen koster 1. Aargang 3 Kr., 2. Aargang 4 Kr. Det er altsaa en god Forretning at være Medlem af Nordsjællandsk Museumsforening, hvis Adresse er: Harløsevej 1, Hillerød.

INDHOLD

Side

<i>Erindringer og Minder. Af Christine Larsens Optegnelser. Ved Overbibliotekar Anders Uhrskov</i>	3
<i>To Mærkedage og to Mænd. Af Anders Uhrskov</i>	33
<i>Hjalmar og Hulda. Ved Anders Uhrskov</i>	38
<i>Nordsjællandske Bondemøbler. Af Museumsinspektør Jørgen Paulsen</i>	47
<i>Brudekranse. Af Anders Uhrskov</i>	58
<i>Forskelligt</i>	62

BILLEDER

Bøstrup	5
Den sidste Kulsviers Hytte	9
Skovgaard 1891	17
Skovgaards Jorder	19
Laagkiste fra Lyngerup Mølle	49
Stolpeskab	51
Egetræsbord fra Hammersholt	53
Foldebænk fra Melby	55
Vingestol fra Stenlille	56
Tavoleet fra Tosted Mark	57
Brudekrans fra Klostergården	59
Brudekrans fra Tamnosegaard	60
Den sidstlevende Hestgarder	62
Sulekar fra Søsum	63